

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

"Biitoy, Biito"

Somalialaisten lasten oman äidinkielen ja kulttuurin tukeminen toiminnallisilla menetelmillä

Mohamed, Amina

2012 Tikkurila

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila

"Biitoy, Biito"

Somalialaisten lasten oman äidinkielen ja kulttuurin tu-
keminen toiminnallisin menetelmin

Amina Mohamed
Sosiaaliala
Opinnäytetyö
Helmikuu, 2012

Mohamed Amina

Somalialaisten lasten oman äidinkielen ja kulttuurin tukeminen varhaiskasvatuksessa

Vuosi

2012

Sivumäärä 50

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena oli tukea somalialaisten lasten omaa äidinkieltä ja kulttuuria toiminnallisilla menetelmin. Samanaikaisesti opinnäytetyön tavoitteena oli vahvistaa toimintaan osallistuvien lasten identiteettiä kasvaa kahdessa kulttuurissa. Kaikissa tuokioissa olimme pyrkineet puhumaan somalian kieltä. Tuokiot toteutettiin pääkaupunkiseudulla sijaitsevassa monikulttuurisessa varhaiskasvatyksikössä.

Tuokioiden toteutustapoina olivat erilaiset yksinkertaiset somalialaiset leikit, laulut, tarinat sekä liikunta. Tällä tavoin lapset oppivat myös toimimaan somaliankielisten ohjeiden mukaan. Käytännössä opinnäytetyön aikana tapasimme kuusi lasta, kahdeksan kertaa. Toiminnassa mukana olleet lapset olivat iältään 5-6vuotiaita.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys muodostuu somalialaisesta kielestä ja kulttuurista, monikulttuurisuudesta sekä oman äidinkielen tärkeydestä. Niina Remsun mukaan lapsen äidinkielen kehittyminen luo pohjan muiden kielten omaksumiselle. Myös varhaiskasvatussuunnitelmassa painotetaan kielen merkitystä lapsen kokonaisvaltaisessa kehityksessä. (Remsu 2006: 47).

Tässä toiminnallisessa opinnäytetyössä arviointitietoa kerättiin usealla menetelmällä: videomalla tuokioita, pitämällä toimintapäiväkirjaa, lisäksi kerättiin palautetta lapsilta ja ryhmän opettajalta sekä haastateltiin yhtä vanhempaa.

Opinnäytetyön tärkeimmät tulokset olivat onnistuneet ja monipuoliset tuokiot sekä lasten ja oman tietoisuuden kasvu liittyen somalialaiseen kulttuuriin. Myös tärkeäksi tulokseksi tuli omien uusien vahvuuksien löytäminen itsestä. Tuloksista selviää myös, kuinka tärkeä ja korvaamaton asia oma äidinkieli on.

Prosessin aikana syntyi mutkaton ja hedelmällinen yhteistyö päiväkodin sekä kodin eli vanhempien kanssa. Näiden tuokioiden kautta esille nousi perheiden ja päiväkodin suuri tarve maahanmuuttajalasten oman äidinkielen ja kulttuurin tukemista edistävään yhteistyöhön. Tämä tarve lisääntyy koko ajan.

Amina Mohamed

Support for Somali children in their mother language and culture in early childhood education

Year 2012

Pages 50

The purpose of this functional thesis was to provide support for Somali children in their mother language and culture with functional methods. At the same time the aim of this study was to strengthen the children's identity between two cultures. In every session I tried to speak Somali language with the children. The sessions were held in a multicultural early childhood education department located in the Helsinki Metropolitan Area.

In these sessions we played simple Somali games, sang and listened to music, and we also told stories. In this way children learnt to act in accordance with the instructions. In practice, this meant that we met six children eight times. The children participating in the activity were of ages 5-6.

The theoretic frame of reference side of this thesis consists of a Somali language and culture, multiculturalism and the importance of the mother tongue. According to Niina Remsu, the child's native language development lays the foundation for learning other languages. Also, early childhood education plan emphasizes the child's general language development.

As methods of evaluation, the following were used: videotaping, activity diary, children and teacher feedback from the group as well as one single-parent's interview. In this thesis the most important results achieved were the successful and diverse sessions, as well as the children's learning Somali culture.

A further achievement was the uncomplicated and indescribable cooperation between the day-care center and home, that is, the parents. In addition, an important accomplishment was finding new strengths in oneself.

Keywords row Somali language and culture, early childhood education, the importance of mother tongue, functional methods

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	7
2	KÄSITTEITÄ	8
3	TOIMINNALLISET MENETELMÄT.....	9
	3.1 Musiikki.....	9
	3.2 Tarinat	9
	3.3 Leikki kulttuurin välittäjänä	10
4	YHTEYS AIKAISEMPIIN TUTKIMUKSIIN.....	11
5	MAAHANMUUTTAJALAPSET PÄIVÄHOIDOSSA.....	13
	5.1 Monikulttuurinen varhaiskasvatus	13
	5.2 Äidinkieli ja kaksikielisyys	13
	5.3 Identiteetti; Perheen näkökulma.....	14
6	SOMALIALAINEN KULTTUURI JA KIELI	16
	6.1 Historia.....	16
	6.2 Paimentolaisuus elinkeinona	17
	6.3 Kieli.....	17
	6.4 Perhe	18
7	OPINNÄYTETYÖN KUVAUS.....	19
	7.1 Toiminnallinen opinnäytetyö.....	19
	7.2 Ympäristön kuvaus	20
	7.3 Opinnäytetyön tavoitteet	21
	7.4 Yhteys hankkeen tavoitteisiin.....	21
	7.5 Opinnäytetyön toteutus.....	22
	7.6 Arviointimenetelmät.....	22
8	TOIMINNAN KUVAUS.....	23
9	PALAUTTEET TOIMINNASTA.....	26
	9.1 Työntekijöiden palaute	27
	9.2 Lasten palaute	27
	9.3 Lasten vanhempien palaute	28
10	TOIMINNAN ARVIOINTI	30
	10.1 Oman kulttuurin tukeminen	31
	10.2 Äidinkielen tukeminen	32
	10.3 Ohjauksen onnistuminen.....	33
	10.4 Oman oppimisen arviointi	34
	10.4.1Yhteistyö päiväkodin ja vanhempien kanssa.....	35
11	JOHTOPÄÄTÖKSET	37
12	POHDINTA	38

12.1 Eettinen pohdinta	38
12.2 Oman äidinkielen ja kulttuurin tärkeys	39
12.3 Lasten kulttuurin kehittyminen.....	41
12.4 Lopuksi	41
LÄHTEET	44
LIITTEET	47

1 JOHDANTO

Mihin äidinkieltä tarvitaan? Miksi kielenkehitystä tarvitsee tukea? Äidinkieli tekee meistä yksilöitä ja tuo esille mistä olemme peräisin. Moni asia riippuu äidinkielestä. mm. identiteetti, tunteet, vuorovaikutus ym. Äidinkieli on side juuriin ja se mahdollistaa oman kulttuurin jatkumista. Maahanmuuttajan hallitessa omaa äidinkieltä on hänen helpompi palata juurilleen, kuin sellaisen, joka on kadottanut sen. Jokainen kieli on säilyttämisen ja ylläpitämisen arvoinen. Oli se sitten vähemmistö- tai enemmistökieli. Kieli on voimavara sekä sen käyttäjälle, että ympäröivälle yhteiskunnalle. (Latomaa 2007: 14-15.)

Opinnäytetyön aiheena on päiväkotikäisten somalialaisten lasten oman kulttuurin ja kielen tukeminen toiminnallisilla menetelmin. Valintaani vaikutti se, että somalialaisten lasten määrä päiväkodeissa lisääntyy kokoajan. Tämän takia tulevaisuudessa päiväkodeissa tarvitaan osavia ja monikulttuurisia kasvattajia, jotka voivat tukea lasten kasvamista kahdessa kulttuurissa. Olen itse kotoisin Somaliasta ja halusin ohjata lapsia omalla äidinkielellä. Työlle oli tarvetta, koska lapsille harvoin järjestetään toimintaa omalla äidinkielellä.

Varhaiskasvatus on niitä alueita, joissa monikulttuurisuus on arkipäivää. Vuonna 2004 pääkaupunkiseudulla asui 46 981 eri kieltä - ja kulttuuritaustaa omaava henkilöä. Myös tuona vuonna maahanmuuttajataustaisten lasten osuus oli n. 8 % pääkaupunkiseudulla päivähoidossa olevista lapsista. Viisi vuotta aiemmin vastaava osuus oli 5 % kuntien järjestämässä päivähoidossa olevista lapsista. Suurin kieliryhmä suomen- ja ruotsinkielisten lasten ohella on somaliankieliset lapset. Vuonna 2006 näiden lasten lukumäärä oli 834 somalian kieltä äidinkielenään puhuvaa lasta. (Remsu 2006: 20-21.)

Opinnäytetyön teoreettinen tausta koostuu seuraavista teemoista: leikki, maahanmuuttajalapsen päivähoidossa, somalialainen kulttuuri ja kieli. Lisäksi käsittelen tässä raportissa opinnäytetyön tavoitteita ja toteutusta.

Tämän opinnäytetyön tein pääkaupunkiseudulla sijaitsevassa monikulttuurisessa varhaiskasvatyksyksikössä. Tämä opinnäytetyö liittyy Laureassa toimivaan opiskelijavetoiseen moniaistiseen tila- hankkeeseen, jonka yhtenä tavoitteena on maahanmuuttajien oman kulttuurin tukeminen.

Oppimisen kannalta tavoitteeni oli saada lisää kokemusta lasten ohjaamisesta, erityisesti omalla äidinkielellä ja hyödyntää aiemmin opitut asiat käytännössä.

Tämän opinnäytetyön myötä ymmärsin kuinka tärkeä ja korvaamaton asia perheille on, että lapsen kielen ja kulttuurin säilymistä tuetaan. Suomen yhä enemmän monikulttuuristuessa somalialaisten perheiden tarpeet päivähoidon suhteen kasvavat. Monikulttuurisuus on rikkaus, mutta samanaikaisesti se voi luoda monia haasteita henkilöstölle. (Kurola, Sutinen & Tiainen.)

2 KÄSITTEITÄ

Maahanmuuttaja on sellainen henkilö, joka on asettunut asumaan esimerkiksi Suomeen vuodeksi tai pidemmäksi ajaksi. Maahanmuuttaja on yleiskäsite, jota käytetään kuvaamaan kaikkia maahan muuttaneita henkilöitä. Käsite kattaa kaikkia henkilöitä, jotka muuttavat maahan eriperustein. (Ikäläinen, Martiskainen, Törrönen 2003: 9.) Käytän opinnäytetyössäni termiä maahanmuuttajataustainen lapsi, koska suurin osa toimintaan osallistuneista lapsista oli syntynyt Suomessa.

Monikulttuurisuus on tarkoittaa eri kulttuurisia ja kielellisiä taustoja edustavien ryhmien tasa-arvoista rinnakkaiseloä. Viime aikoina ovat yleistyneet myös käsitteet monimuotoisuus ja moniarvoisuus, jotka viittaavat ihmisten erilaisuuden huomioimiseen laajemmin. Monikulttuurisuus- ja moniarvoisuusajattelun lähtökohtana on, että vaikka ihmiset ovat erilaisia, he ovat yhdenvertaisia suhteessa toisiinsa. (Vihelä 2007: 76.)

Somali ja somalialainen ovat termejä, joiden käyttöä on pohdittu jo 1990-luvun alussa. Somali on yksi heimo, joita myös asuu Somalian ulkopuolella. Somalialainen on Somalian kansalainen. Somaliassa puhutaan somalin kieltä. Kaikki Somalian kansalaiset eivät välttämättä ole somaleja. Yusuf Omer Abdin mukaan somalien omatessa yhtenäisen kulttuurin ja uskonnon vuoksi he ovat kansallisvaltion näkökulmasta Afrikan etnisesti yhtenäisin ryhmä. (Yusuf Omer Abdi 1992: 8-9.) Kaikkien Somaliasta tulevien kutsuminen somalialaisiksi ei ole ongelmaton ja näihin termeihin liittyy paljon monimuotoisuutta. Tässä opinnäytetyössä käytän termiä somalialainen.

Kaksikielisyys tarkoittaa henkilöä, joka käyttää päivittäin kahta kieltä. Kaksikielisyys on moninainen ilmiö ja siksi siitä on monia määritelmiä. Suppeamman määritelmän mukaan kaksikielisiä ovat henkilöt, jotka ovat omaksuneet kahta kieltä ennen neljättä ikävuotta (Hassinen 2002: 3.)

Kulttuuri käsittää tietoa, uskomuksia ja arvoja, jonka kautta ihmiset rakentavat kokemuksiinsa, havaintojaan, toimivat ja valitsevat vaihtoehtojen välillä. Useimmiten maahanmuuttajat nähdään tietyn kulttuurin edustajina, vaikka heidän kulttuurinen identiteetti on saattanut muuttua jo heidän kotimaassaan moneen kertaan. (Ikäläinen, Martiskainen, Törrönen 2003: 17.)

3 TOIMINNALLISET MENETELMÄT

Tässä opinnäytetyössä on otettu ideoita toiminnallisista menetelmistä. Niitä ei kuitenkaan käytetty terapiatarkoituksessa, kuten yleensä toiminnallisissa menetelmissä. Tässä työssä on hyödynnetty ja muokattu seuraavia toiminnallisia menetelmiä: musiikkia, tarinoita, leikkejä ja kuvakortteja. Mitään näistä ei käytetty sellaisenaan vaan niitä hyödynnettiin yhdistellen. Toiminnalliset menetelmät toimivat parhaiten nimensä mukaan, kun osallistuja tekee ne itse; laulaa, piirtää, soittaa, kertoo tarinaa ym. Toiminnallisten menetelmien avulla voidaan auttaa ja tukea toista löytämään itsensä sekä voimavaransa. Luennointi ja opettaminen eivät kuulu toiminnallisiin menetelmiin, paitsi purku- ja koontivaiheessa. Pikemminkin niissä toimitaan ja liikutaan. Virittäytyminen ja venytteleminen ovat tärkeitä osioita toiminnallisissa menetelmissä. (Heiskanen & Hiisijärvi.)

3.1 Musiikki

Heiskanen ja Hiisijärven mukaan musiikki on ollut kautta aikojen mukana niin ilojen kuin surunkin ilmaisemisessa. Heidän mukaansa musiikin maailma on laaja ja se voi merkitä jokaiselle eri asiaa. Musiikkia pystyy tulkitsemaan monella eri tavalla. Se sisältää Heiskanen ja Hiisijärven mukaan paitsi musiikin luomisen, myös sen esittämisen, tulkinnan, laulamisen, soittamisen, kuuntelun ja analysoinnin. Musiikki vaikuttaa ihmisen mieleen monella eri tavalla ja useilla tasoilla. Musiikin kanssa voi rauhoittua, nautiskella, keskittyä, liikkua ym. Musiikkiin sisältyy jokaiselle vastaanottajalle ihan oma henkilökohtaisesti koettu sanaton viesti. (Heiskanen & Hiisijärvi.) Tuokioissa käyttämäni musiikki ovat perinteisiä somalialaisia lasten lauluja. Teimme myös omia sanoituksia lauluihin kuvakorttien avulla.

3.2 Tarinat

Ihmiset ovat aina eläneet keskellä tarinoita ja niiden avulla välitetty on tärkeitä ja korvaamattomia asioita elämästä sekä maailmasta. Tarinoiden avulla on kerrottu menneisyydestä ja yhdistetty eri sukupolvia. Ne ovat siirtyneet sukupolvelta toiselle ja näin rakentaneet yhteenkuuluvuutta ja siltaa eri sukupolvien välille. Vaikka nykyään nykyään näyttää siltä, että suullinen tarinointi on katoamassa erilaisten teknologioiden alle. Ihmiset kuitenkin edelleen mielellään kuulevat ja kertovat tarinoita. Tarinankertojia alkaa valitettavasti olla harvassa, sillä luullaan, että tarinan kerronta vaatii aivan erityisiä kykyjä ja aiheiden tulisi olla erikoislaatuisia tai jopa harvinaisia. Todellisuudessa jokainen osaa kertoa tarinoita. (Velho 2001: 3.)

Tarinat ovat vieläkin tärkeitä, koska niiden kautta tulee toivoa ja uusia näkökulmia elämään. Tarinoiden mukana pääsee kurkistamaan ja tutustumaan toisenlaisiin maailmoihin. Nämä tari-

nat edelleenkin opettavat ihmisille jotakin elämän laadusta ja sen mahdollisuuksista. Heiskanen ja Hiirijärven mukaan tarinoiden avulla voidaan käsitellä hyvinkin vaikeita ja arkoja asioita erilaisten kuvien ja huumorin keinoin. Tarinoihin liittyvät sepittäminen, kertominen ja kuuntelemiseen heittäytyminen ja hulluttelu edistävät tehokkaasti myös luovaa ajattelua.

(Heiskanen & Hiisijärvi.)

Edellä mainittujen sovellettujen ja muokattujen toiminnallisten menetelmien lisäksi opinnäytetyön toimintatuokioissa oli runsaasti käytetty mm. kuvakortteja ja helmiä. Kaikissa tuokioissa suuressa roolissa olivat kuvakortit. Ne olivat oivia keskustelun välineitä. Kuvakortit toimivat ajatusten herättäjinä ja niiden avulla syntyi uusia ideoita. Ne myös mahdollistivat paljon ja lapset oppivat parhaiten näiden kautta uusia sanoja. Niistä oli todella paljon apua sekä minulle, että lapsille. Uutta laulua tai uusia sanoja oli helpompi oppia ja opettaa, kun oli konkreettisia välineitä. Korttien kuviin palattiin uudestaan ja uudestaan. Myös helmet olivat mukana jokaisessa tuokiossa. Niiden avulla laskettiin ja mietittiin, montako kertaa vielä tapaisimme. Niiden avulla lapset hahmottivat, missä mennään.

3.3 Leikki kulttuurin välittäjänä

Lapset ovat hyvin erilaisia, myös leikeissä. Toiset ovat luonnostaan sosiaalisia ja leikkivät kaikkien kanssa, toiset taas vähän ujompia ja tarvitsevat tällöin enemmän aikuisen ohjausta ja tukea. Uusissa ja monimutkaisissa leikeissä lapset tarvitsevat aikuisen apua ja ohjausta onnistuakseen. Mitä nuorempi lapsi, sitä enemmän hän kaipaa aikuisen ohjausta. Joskus jopa pelkkä aikuisen läsnäolo riittää. Päivähoidossa leikki on lapsen työtä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että lapsen on pakko leikkiä. Vaan sitä, että hän leikkii huvikseen. Leikkiin täytyy varata riittävästi aikaa ja tilaa. Leikin kautta lapsi oppii monia tärkeitä asioita. Leikissä lapsen mielikuvitus laukkaa ja hän oppii luovuutta ja sosiaalisuutta. Leikissä kaikki on mahdollista. Tässä voidaan mennä lapsen ehdoilla ja hän saa olla asiantuntija. Polamon mukaan leikki on osa lapsuutta. (Polamo 2009: 86-88.)

Lapsi kehittyy kokeilemalla ja tekemällä asioita itse. Tämä tarkoittaa sitä, että leikki lähtee lapsesta, jossa oma keksiminen ja rakentaminen ovat lapsen näköisiä. Aikuinen ei voi leikkiä lapsen puolesta, mutta hän voi toimia mahdollistajana. Leikin keskiössä ovat lapset ja miten he toimivat tai miten he suhtautuvat toisiinsa. Leikissä tärkeintä on toiminta ja miten sitä toteutetaan, ei lopputulos. Leikkiin vaikuttaa lapsen ikävaihe sekä hänen yksilöllinen kehityksensä. Leikki muuttuu lapsen kehityksen myötä. Sen kautta voi helposti huomata lapsen suhdetta yhteiskuntaan, jossa hän elää. Leikeissä lapset rakentavat taloa tai leipovat kakun. Lapset tekevät näitä asioita, koska he ovat nähneet aikuisten tekevän niitä. Lapsi leikkii, koska ei pysty vielä itsenäisesti huolehtimaan itsestään. (Christensen & Launer 1989: 16-18.)

Leikki on jokaisen lapsen oikeus ja samanaikaisesti osa kasvatusta. Sillä on myös suuri merkitys oppimisen kannalta. Tiina Torniaisen mukaan leikin tulisi olla esiopetuksen tärkein asia. Leikkiä voi monella eri tavalla; yksin, parin, ryhmän tai aikuisen kanssa. Torniaisen mukaan leikki kuuluu paitsi lapsuuteen myös esiopetukseen. Nuo kaksi käytäntöä ovat löytäneet toisiansa ja rupeavat vakiintumaan. (Torniainen 2004: 2,5.)

4 YHTEYS AIKAISEMPIIN TUTKIMUKSIIN

Heidi Mattila on pro gradu-työssään tutkinut somalioppilaiden käsityksiä somalin- ja suomen kielen taidoistaan. Tutkimuksessaan hän haastatteli kolmetoista somalioppilasta. Tuloksista selviää, että somalioppilaat pitivät luontevana puhua somalian ja suomenkieltä rinnakkain. Somalioppilaat toivat esille sen, että jos jokin sana ei heti tullut mieleen jommalla kummalla kielellä, sanottiin se toisella kielellä. Tämän takia he käyttävät suomea myös keskenään ja vanhempien kanssa. Oppilaat kuitenkin pitivät omaa äidinkieltä tärkeämpänä. Tutkimukseen osallistuneet oppilaat eivät kokeneet suomen kielen ymmärtämistä vaikeaksi. Yleensä, jos he eivät ymmärtäneet jotakin asiaa, he kysyvät sen joko toiselta somalilta tai suomalaiselta. Aina ei kuitenkaan jakseta tai viitsitä varmistaa asiaa ja silloin tuloksena voi olla väärinkäsitys. Somalioppilaiden mielestä väärinkäsitystä tulee myös samaa kieltä puhuvien kesken. Tutkimukseen osallistuneet somalioppilaat pitivät tarpeellisena sekä somalian kieltä että somaliankielistä opetusta. Heidän mielestään somaliankielen tunneilla on helppoa olla, koska se on oma äidinkieli. Tutkijan mielestä tähän vaikuttaa myös se, että somalian tunneilla näkyy oman kulttuurin piirteet. Toisten auttaminen kielipulmissakin oli oppilaiden luontaisin tapa toimia. Tulokset osoittavat, että oppilaat pitivät kaksikielisyyttä luontevana ja hienona asiana. Tutkimuksessa kenenkään mielestä ei ollut vaikeaa käyttää kahta kieltä. (Mattila 1998: 84-85.)

Suomessa on huomattu kuinka tärkeä oma äidinkieli on. Aihetta on myös tutkittu paljon. Näiden pohjalta on toteutettu monia erilaisia hankkeita. Vaikka aiheesta on paljon tutkimustietoa somalialaisten lasten kaksikielisyyttä ja kulttuuria on tutkittu varsin vähän. Toinen suomenkielinen tutkimus kulkee nimellä Moniku-hanke. Moniku-hankkeen tavoitteena on luoda yhtenäinen toimintamalli koko pääkaupunkiseudun monikulttuuriselle varhaiskasvatukselle. Pääkaupunkiseudun kunnallisessa päivähoitossa olevista lapsista 8 % on maahanmuuttajataustaisia. Nämä lapset puhuvat noin 80 eri kieltä. Tämän vuoksi pääkaupunkiseudulla ruvettiin kehittämään kuntien ja valtion yhdessä rahoittamaa Moniku-hanketta. Tämän hankkeen avuksi on tehty selvitys varhaiskasvatuksen monikulttuurisuustilanteesta pääkaupunkiseudulla. Selvityksen kautta nousi esille jatkuva tarve kehittää monikulttuurisuustyötä päivähoitossa. Monikulttuurisuuden kasvaessa pääkaupunkiseudun päivähoitoissa on törmätty

moninasiin haasteisiin. Yksi esimerkki näistä on maahanmuuttajataustaisen lapsen kielen kehityksen tukemiseen liittyvä haaste. (Remsu 2006: 8-9.)

Somalialaiset lapset ovat suurin kieliryhmä suomen- ja ruotsinkielisten lasten ohella. Pääkaupunkiseudun varhaiskasvatuksessa oli vuonna 2006 somalian kieltä äidinkielenään puhuvia lapsia yhteensä 834 eli 24 % kaikista maahanmuuttajataustaisista lapsista. Pääkaupunkiseudun varhaiskasvatuksessa on monia lapsia, jotka puhuvat montaa kieltä sekaisin. Nämä lapset eivät yleensä hallitse yhtä kieltä hyvin. Tämän selvityksen tarkoituksena oli tarkastella käytettäviä menetelmiä kielen kehityksen kannalta. Riittävätkö vanhat perinteiset menetelmät vai pitäisikö kehitellä uusia malleja, jossa huomioidaan eri kieli- ja kulttuuritaustat? (Remsu 2006: 21.)

Tuloksista ilmenee se, että maahanmuuttajataustaisen lapsen oman äidinkielen opettaminen päivähoitossa vaihtelee. Varhaiskasvatus tukee lapsen oman äidinkielen oppimista kannustamalla ja neuvomalla vanhempia tukemaan äidinkielen kehitystä kotona. Selvityksessä käy ilmi, että kielellä on suuri merkitys lapsen kokonaisvaltaisen kehittymisen kannalta. Äidinkieli on se, mikä auttaa lapsen kielellisten taitojen kehittymisessä sekä tukee lapsen ajattelutoimintojen ja kommunikaation kehitystä merkitysten välittäjänä. (Remsu 2006: 46.)

Tämä kolmas on opetusministeriön ja opetushallituksen yhteinen hanke. Se on opetusministeriöstä lähtöisin ja opetushallituksen käynnistämä. Näiden kahden tahon yhteinen hanke liittyy maahanmuuttajataustaisten lasten äidinkielen opetuksen kehittämiseen. Olemassa oleva osaaminen, erilaiset kokemukset, hyvien käytänteiden pohjalta koottiin opas, joka palvelisi ja hyödyttäisi opettajia eri puolella Suomea. Tämän oppaan pääkohderyhmäksi määriteltiin ensin oman äidinkielen opettajat mutta samalla todettiin, että kirja voisi olla hyödyksi myös muillekin opettajille, erityisesti suomea toisena kielenä opettaville. Oppaassa myös käsitellään alle kouluikäisten maahanmuuttajataustaisten lasten kielioloja, jolloin lukijakunta myös laajenee varhaiskasvattajiin. Myös maahanmuuttajataustaisten lasten vanhempia on oppaassa hyvin huomioitu, sillä onhan heillä keskeinen rooli lasten kielikasvatuksessa. (Latoma 2007: 8.)

Pohja lapsen kaksikielisyydelle ja vankalle identiteetille luodaan jo varhaisessa vaiheessa. Lapsen tärkeimmät mallin antajat löytyvät kotoa; vanhempien esimerkit ja asenteet vaikuttavat suuresti lapsen kehitykseen. Myöhemmin varhaiskasvatuksella ja koululla on iso osuus lapsen kielen ja identiteetin kehittymisessä. Vanhempien ylpeys ja ilo omaa kulttuuria ja kieltä kohtaan välittyy lapselle, ja se on paras väline lasten identiteetin kehittymisen tukemisessa. Tällä tavalla vanhemmat ovat jälleen kerran tärkeimmät opettajat ja kieli-identiteetin eteenpäin välittäjät. (Latoma 2007: 20.)

5 MAAHANMUUTTAJALAPSET PÄIVÄHOIDOSSA

5.1 Monikulttuurinen varhaiskasvatus

Monikulttuurisuus on nykypäivänä osa varhaiskasvatuksen arkea. Suomestakin alkaa pikkuhiljaa tulla monikulttuurisempi maa. Tämän takia on erityisen tärkeää, että varhaiskasvatuksessa panostetaan maahanmuuttajataustaisen lapsen kotouttamiseen uuteen maahan ja kieleen. Tämä koskee varsinkin pääkaupunkiseutua, jossa suurin osa maahanmuuttajista asuu. Tämän takia pääkaupunkiseudulla lähdettiin kehittämään erilaisia hankkeita. Yksi näistä oli MONIKU-hanke, jonka tavoitteena oli tehdä yhteinen toimintamalli sekä yhteiset käsitteet monikulttuurisen varhaiskasvatuksen toteuttamiseen. Toimintamallin ajatuksena on ollut olemassa olevien menetelmien kokoaminen ja arvioiminen sekä uusien työkäytäntöjen kehittäminen ja levittäminen. Moniku-hankkeessa varhaiskasvatuksen työntekijöiden tietämys eri kulttuureista on koettu tärkeäksi. Monikulttuurisuustyötä varhaiskasvatuksessa ohjaavat erilaiset asiakirjat. Näitä ovat mm. varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset, varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ym. (Jauhola, Bisi, Järvi, Pipsa 2007: 7-9.) ja Laki lasten päivähoitosta. Oman kieltä ja kulttuuria tukemalla tuetaan myös kotikasvatusta laki lasten päivähoiton säädösten mukaan. (Laki lasten päivähoitosta).

5.2 Äidinkieli ja kaksikielisyys

Nykyään ihmiset liikkuvat paljon maasta toiseen. Tämän vuoksi on luonnollista, että moni lapsi puhuu useampaa kuin yhtä kieltä. Vanhempien halu kehittää kieltään ja kulttuuriaan edistää huomattavasti lasten kasvamista kaksikielisyteen. Tapa, jolla perhe käyttää kieltä vaikuttaa lapsen kielelliseen kehitykseen (Alijoki 1998: 31-32.) Lenore Arnbergin mukaan tärkeää olisi tukea lasta kehittämään itselleen myönteinen kaksikielinen ja kulttuurinen identiteetti ennen koulu-ikä. Lasten tasapainoista kehittymistä kaksikielisyteen auttaa huomattavasti myönteinen ympäristö. Vanhempien on vaikeaa kehittää myönteistä suhtautumista kaksikielisyttä ja kulttuurisuutta kohtaan, jos he kokevat, että valtaväestö ei arvosta heidän kieltään ja kulttuuriaan. Tämän vuoksi yhteiskunnalla erityisesti varhaiskasvatuksella ja myöhemmin koululla on suuri vaikutus siihen, miten kaksikieliset ja kulttuuriset lapset näkevät itsensä ja kaksikielisyytensä. Tärkeää onkin löytää työvälineitä, joilla voidaan tukea kaksikielisyttä ja -kulttuurisuutta kaikilla tasoilla, ei ainoastaan perheiden keskuudessa vaan myös varhaiskasvatuksessa. (Arnberg 1989: 16-17.)

Nykypäivänä päivähoitossa on entistä enemmän lapsia, joilla on eri kulttuuri- ja kielitausta. Tärkeää on, että nämä lapset kasvavat sekä omassa kulttuurissa että suomalaisessa kulttuuris-

sa. Tällä tavalla heistä tulee yhteiskunnan aktiivisia jäseniä. Tämä onnistuu parhaiten tuke-
 malla lapsen omaa äidinkieltä ja kulttuuria. Äidinkielellä on suuri merkitys lapsen kokonais-
 valtaiselle kehitykselle. Lapsen hallitessa omaa äidinkieltä, onnistuu muidenkin vieraiden kie-
 lien oppiminen hyvin. Moni asia on riippuvainen kielestä, mm. tunne-elämä, ajattelutoiminta,
 luovuus jne. Se on välttämätön väline minäkuvan ja identiteetin kehityksen kannalta.
 Hyvä äidinkielen hallinta auttaa kehittämään lapsen terveellistä itsetuntoa ja samanaikaisesti
 se toimii kommunikoinnin ja vuorovaikutuksen välineenä. Sosiaalinen kanssakäyminen muiden
 lasten kanssa sujuu parhaiten, kun lapsi osaa kielellisesti ilmaista itseään. Äidinkielen osaa-
 minen toimii siltana omiin juuriin, kulttuuristaan ja sen arvoihin. Oman kulttuurin tunte-
 minen auttaa ymmärtämään muita kulttuureja ja arvoja. Äidinkielen hallinta on sidoksissa
 myöhempään koulu- ja työelämässä menestymiseen. Tämän takia on tärkeää, että kasvattajat
 rohkaisevat vanhempia panostamaan lapsen oman äidinkielen säilyttämiseen. Päivähoidon
 kasvatustavoitteisiin kuuluu lapsen oman kielen ja kulttuurin opetus. Tärkeää olisi, että lap-
 sen oma äidinkieli olisi aluksi pääasiallisena kielenä ja suomen kieleen siirryttäisiin asteittain.
 Usein kaksikielisillä lapsilla on aluksi pienempi sanavarasto. Tämä johtuu siitä, että heillä on
 enemmän opittavaa. (Marttinen & Tuomarila 1997: 29-30.)

Kasvaessaan kaksikieliseksi lapsi joutuu tekemään valintoja kielen ja kulttuurin käytön suh-
 teen. Valintoihin vaikuttaa se, näkeekö lapsi kaksikielisyyden rikkautena vai ongelmana ja
 millä tavalla hänen identiteettinsä kehittyy. Tämä voidaan nähdä onnistuneen, kun lapsi ai-
 kuisena tuntee itsensä osaksi yhteiskuntaa ja pärjäävänsä molemmissa kielissä ja kulttuureis-
 sa. Kieli ja kulttuuri ovat asioita, jotka muovaavat toisiaan. Ne ovat myös riippuvaisia toisis-
 taan. Kieli toimii myös kulttuurin ilmaisuvälineenä. Kielellä on monta tehtävää. Kieli ja kult-
 tuuri eivät ole pysyviä vaan ne elävät ja uusiutuvat tilanteiden mukaan. (Marttinen & Tuomarila
 1997: 31-33.)

5.3 Identiteetti; Perheen näkökulma

Identiteetti tarkoittaa minäkäsitystä. Se millaisena itseään näkee kasvun erivaiheessa. Identi-
 teetin yksilöllinen alue kertoo henkilön persoonallisuudesta ja kollektiivinen alue taas sosiaa-
 lisesta piiristä, jossa yksilö on kasvanut. Identiteetti voi olla annettu, saavutettu tai omaksut-
 tu. Annetun identiteetin sisältöä ei voi valita; onko mies vai nainen, musta vai valkoinen, ky-
 kenevä vai vammainen. Saavutettu identiteetti taas voi olla yksilön ponnistelujen tulos.
 Omaksuttu identiteetti antaa mahdollisuuden muuttaa omaa elämää haluamalla tavalla, kui-
 tenkin ympäröivän ympäristön sallimissa rajoissa. Sillä minkälaisen kasvatuksen saamme, on
 suuri merkitys identiteetin kehitykselle. Myös muilta ihmisiltä tulevalla palautteella muok-
 kaamme itseämme. (Paavola & Talib 2010:60). Yksilön käsitys millaisena muut häntä pitävät
 kutsutaan normatiiviseksi minäkuvaksi. (Jauhiainen, Himberg 2003: 30.)

Jokaiselle yksilölle on tärkeää, että hän saa tunnustusta ja häntä arvostetaan. Vähemmistöryhmiin kuuluvat lapset tiedostavat hyvin mitä muut heistä ajattelevat. He muovaavat identiteettejään paljon useammin kuin valtaväestöön kuuluvat lapset. Kieli on väline, jolla muokataan identiteettiä ja maailman kuvaa (Vilkko-Riihelä 2006: 395-396.) He saattavat samanaikaisesti ottaa vaikutteita sekä omasta kulttuurista, että uudesta. Usein voi käydä myös niin, että vähemmistöryhmiin kuuluva lapsi tai nuori elää pelkästään oman kulttuurin normien mukaan. Tällöin hän ei pysty näkemään ympäröivää todellisuutta. Päiväkodin tai koulun tulee samanaikaisesti sekä tukea lapsen tai nuoren omaa kulttuuria, että tarkastella sitä kriittisesti. Mikä on hyvää ja kannattaa säilyttää, ja mitkä asiat ovat aikaa myöten muuttuneet. Jotta tämä olisi mahdollista lapsi tai nuori tarvitsee tähän riittävästi tietoa ja tuntemusta. Tällä tavoin lapsen tai nuoren identiteetti kehittyy tasapainoisesti molempien kulttuurien ympärille. Ilman tätä kriittistä pohdintaa syntyy etnosedentisyys, joka tarkoittaa sitä, että ainoastaan omaa maailmankuvaa pidetään oikeana. Tämän lisäksi pelkästään omasta kulttuurista, kiinni pitäminen estää lasta tai nuorta osallistumasta yhteiskuntaan, vaikka hän kokisikin kuuluvansa siihen jollakin tavalla. (Paavola & Talib 2010: 62-63.)

Vähemmistöryhmiin, johon myös somalialaiset lapset lasketaan, kuuluvan lapsen identiteetin kehityksen haasteena voi olla se, että valtaväestön edustajat määrittävät hänen identiteettiään. Myös yksilön kokemus arvostus yhteiskunnassa vaikuttaa identiteettiin. Ympäristön hyväksyvä suhtautuminen lapsen edustamaan vähemmistön kieleen ja kulttuuriin luo pohjaa positiiviselle identiteetille (Paavola 2007:38.) Haasteena voi olla myös, jos vähemmistöryhmä kokee valtaväestön syrjintää. Tällöin vähemmistöryhmä sulkeutuu itseensä ja vetäytyy yhä kauemmaksi valtaväestöstä. Kun kohdataan outoja ja tuntemattomia tunteita, yleensä turvaa haetaan omista tutuista perinteistä, arvoista ja tavoista. Tällöin lapsi tai nuori joutuu tekemään valintoja niiden kulttuurin väliltä, säilyttääkseen sosiaalisen identiteettinsä. Jos kulttuureissa ei ole paljon eroavaisuuksia, lapsen tai nuoren ei tarvitse tehdä valintoja. Jos taas niissä on, hän joutuu tasapainoilemaan kahden välillä. Tämä heikentää lapsen tai nuoren itsetuntoa. Ääritapauksessa hän joutuu kieltämään omaa taustaansa tai vaihtamaan ryhmää. Integraatio tarkoittaa sitä, että yksilö haluaa ja pystyy pitämään hyviä suhteita sekä omaan kulttuuriin että valtaväestöön. Vain tällä tavalla pystyy saavuttamaan monikulttuurisen identiteetin. Monikulttuurinen identiteetti koostuu erilaisista kielistä ja kulttuureista. Ajatuksena on se, että yksilö rakentaa oman kulttuuri-identiteettinsä rinnalle uuden tai uusia identiteettejä. Kulttuuri-identiteetin peruspohjana ovat erilaisuuden ja toisen kulttuurin kokeminen. Tällä tavoin yksilöstä kasvaa monikulttuurisuutta arvostava, suvaitsevainen ja kansainvälinen ihminen. (Paavola & Talib 2010: 63-65.)

Anna Purontakan opinnäytetyön tutkimuksen tuloksista selviää, että maahanmuuttajataustaisten lasten identiteettiä voidaan parhaiten tukea muun muassa kunnioittamalla ja arvostamalla heidän kulttuuria. Tähän tutkimukseen osallistuneiden esiopetusryhmien kasvatushenkilös-

tön mukaan, he ovat omalta osaltaan vastuussa maahanmuuttajataustaisten lasten suomen kieleen ja kulttuuriin sopeuttamisesta sekä näiden vanhempien tukemisesta lapsen äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisessä. Tuloksista selviää niin ikään se, että maahanmuuttajataustaisia lapsia ei pyritä eriyttämään liikaa muista lapsi ryhmistä vaan enemmänkin kaikkia eri kansalaisuuksien edustamia lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiinsa. (Purontaka 2009: 3,60.)

6 SOMALIALAINEN KULTTUURI JA KIELI

6.1 Historia

Paimentolaisuus on ollut kautta aikojen somalialaisten tärkein elinkeinon lähde. Viljelykelpoinen maa on kuitenkin pieni ja tämän takia moni laiduntaakin karjaa kuivina kausina. Somaliassa levisi ensin rauta ja kauppa käynnin myötä alkoi islaminuskonto levitä. 1100-luvulla Somaliassa alkoi kehittyä klaanijärjestelmä, jolla on tänäkin päivänä vahva merkitys ihmisten elämässä. Somalian historia on todella värikäs ja yksi syy tähän on se, että se on ollut monen maan siirtomaana. Lyhyessä ajassa se jaettiin eurooppalaisten valtioiden ja Etiopian kesken viiteen osaan. Somalialaisten hajanaisuus helpotti huomattavasti maan jakamista eurooppalaisten kesken. Aluksi viivojen piirtäminen kartoille ei merkinnyt asukkaille mitään ja moni ei edes tiennyt joutuneensa siirtomaavallaksi. Vasta sotilaiden saavuttua ja siirtomaamerkkien alettua näkyä, alkoi vastarinta. Somalian historian ehkä tunnetuin henkilö oli Sayid Maxamed. Hän oli vapaustaistelija, dervissiliikkeen johtaja ja kansallisorinoilija. Sayid nostatti tuhansia somaleja taistelemaan siirtomaajärjestelmää ja vihollisia vastaan. Toista maailman sotaa käytiin myös jaetussa Somaliassa. (Serkkola 1992: 58-59.)

Islamin usko alkoi levitä Somaliassa kaupankäynnin myötä. Se oli yksi kansaa yhdistävä tekijä. Somalia itsenäistyi vuonna 1960. Silloin yhteen liittyivät Brittien Somalimaa ja Somalia. Seuraavana vuonna tehtiin perustuslaki. Tavoitteeksi otettiin pirstoutuneen ja hajanaisen maan liittäminen yhteen. Somalian lippu kuvastaa tätä hyvin. Lipussa on viisisakarainen tähti, joka kertoo viidestä erotetusta osasta. Kahden Somalian yhdistäminen ei sujunut ongelmitta. Ensinnäkin maalla oli kaksi tärkeää kaupunkia, jotka sijaitsivat pohjoisessa ja etelässä. Siihen aikaan ei ollut puhelinyhteyttä ja kulkuyhteydet olivat melko olemattomia. Toiseksi ongelmaksi muodostui kirjaimiston valitseminen kielelle. Vaikka koko väestö puhui somalian kieltä, aluksi oli vaikea päästä yhteisymmärrykseen valitaanko arabialaiset vai latinalaiset kirjaimet. Lopuksi otettiin käyttöön latinalaiset, koska arabialaiset kirjaimet eivät äänteiden vuoksi sopineet yhteen somalian kielen kanssa. Uuden yhtenäisen valtion rakentamista haittasi myös klaanijärjestelmä, joka oli jo siihen mennessä vakiintunut. Suurimmat ongelmat olivat kuitenkin, miten saadaan yhdistettyä eri heimot tai klaanit ja nostettua talous kasvuun. (Serkkola 1992: 61,64-65.)

Maan tasavaltainen hallinto päättyi kenraali Mohamed Siyad Barren verettömään vallankaappaukseen. Vaikka Siyad Barre ylläpiti maata diktaattorimaisesti, hän sai myös paljon hyvää aikaiseksi mm. luku- ja kirjoitusohjelma sekä maaseudun kehittämisohjelma. Somalian yhtenäisyyttä kuvastava lippu alkoi pirstoutua. Djiboutin valtio itsenäistyi vuonna 1976 ja vuonna 1991 Pohjois-Somalia julistautui itsenäiseksi Somalimaan tasavallaksi. Vuonna 1991 Somalia ajautui sisällissotaan ja tuhannet ihmiset pakenivat sieltä. Siitä lähtien maassa on ollut levotonta ja ihmisiä on lähtenyt pakolaisiksi naapurimaihin Etiopiaan ja Keniaan sekä eri puolille maailmaa. Somalian naapurimaita ovat Kenia, Djibouti ja Etiopia. Vaikka Somaliassa on paljon luonnonvaroja, se on yksi maailman köyhimmistä maista. Syynä ovat maan epävakainen tilanne, sisällissodat, nälänhätä ja kuivuus. (Serkkola 1992: 72-73.)

6.2 Paimentolaisuus elinkeinona

Paimentolaisuus on aina ollut somalialaisten tärkein elinkeino. Elämä kulkee karjan jalanjälkiä, on ilmaisu, joka kuvaa hyvin, mitä karja ja paimentolaisuus merkitsevät somalialaisille. Karjatuotetta viedään eniten Somaliasta ulkomaille. Ajan myötä paimentolaisuudesta on tullut elinkeinon lisäksi elämäntapa ja se on muokannut sukujen kanssakäymistä. Somaliassa paimentolaiset kulkevat sateiden ja veden perässä. Sen lisäksi heidän tulee olla selvillä ruohon riittävydestä, suolakivestä ja hyönteisten levittämistä taudeista. Paimentolaiset kulkevat perheittäin. Heillä voi olla jopa satoja kameleita, vuohia, lampaita ja lehmiä. Paimentolaisilla on selkeä työn jako eläinten laiduntamisessa. Naiset, lapset ja vanhukset huolehtivat lehmistä, lampaista ja vuohista. Myös kotityöt kuuluvat tälle ryhmälle. Miehet taas pienestä pojasta lähtien kulkevat enimmäkseen kameliensa perässä. Kamelit jaksavat elää kaksi kuukautta ilman vettäkin. (Serkkola 1992: 32-33.)

Somaliassa karja toimii ihmisten elämän turvana. Tämän takia jokainen perhe pyrkii lisäämään karjaa hyvinä aikoina. Sitä myös lainataan naapureille ja tutuille. Tämä auttaa lähentämään ihmisten välejä. Somaliassa paimentolaiset ovat karjan lisäksi tarkkoja mm. laidunmaista. Jotkut laidunmaat ovat käytössä esimerkiksi ainoastaan kuivakautena. Yleensä laidunmaat on merkitty tarkasti klaanin mukaan. Somaliassa paimentolaiskulttuuri elää yhä vahvasti ja se näkyy musiikissa, runoudessa ja sananlaskuissa. Siellä ihmiset liikkuvat paljon ja somalian kielestä onkin tullut kulttuurin tärkein aarre. Se on joka paikassa mukana ja sitä on helppo jakaa muiden kanssa. (Serkkola 1992: 34-35.)

6.3 Kieli

Somalian kieli kuuluu afroaasialaiseen kielikuntaan ja sitä puhutaan Itä-Afrikassa. Somalian kieltä puhutaan myös sen naapurimaissa; Keniassa, Etiopiassa ja Djiboutissa, joissa asuu pal-

jon somalialaisia. Vaikka somalian kieli on kaukaista sukua arabin kielelle, ne ovat hyvin erilaisia kieliä. Somaliassa puhutaan edelleenkin jonkin verran italiaa ja englantia. Suullinen perinne on hyvin vahva somalialaisilla ja sitä arvostetaan tänäkin päivänä. Sanataiteen tärkein muoto on runous. Sitä jaetaan toisten kanssa laulamalla ja toistamalla, oltiinpa sitten eläimiä paimentamassa tai häissä. Ennen vanhaan runon avulla lähetettiin viestejä pitkienkin matkojen päähän. (Mattila 1998: 14.)

Somalian kieltä kirjoitetaan lähes samalla tavalla kuin suomen kieltä lukuun ottamatta muutamia kirjainta, jotka äännetään eri tavalla. Somalian kielessä on huomattavasti enemmän konsonantteja kuin suomen kielessä. Sanat päättyvät yleensä konsonanttiin. Somalian kielessä on rikas sanavarasto, jossa on paljon synonyymeja. Lainasanoja on tullut pääosin entisistä isäntämaista kuten Italiasta, Ranskasta, Englannista ja Arabiasta, joka on Somaliassa toinen kieli. Somalian kielessä on muutamia murteita, jotka lähinnä erottaa toisistaan joidenkin äänneiden lausuminen. Eroavaisuutta on myös jonkin verran sanassa ja kieliopissa. (Yle 2007.)

6.4 Perhe

Somalialaisille perhe on todella tärkeä. Varsinkin vaikeissa ja poikkeustilanteissa perheen merkitys nousee. Perhe on yleensä iso ja siihen kuuluvat vanhempien ja lasten lisäksi isovanhemmat, serkut, tädit ja ystävät. Kaikki somalialaiset kuuluvat isoon klaanipuuhun. Suurimmat näistä ovat; Isaq, Dir, Hawiye ja Darod. Näistä suurista klaaneista haaraudutaan sitten pienempiin ja pienempiin klaanioksiin. Klaani on kautta aikojen toiminut somalialaisille tunnistamisvälineenä. Nimenantoperinteessä lapsi saa oman nimensä lisäksi isänsä ja isoisänsä nimet. Nainen aina säilyttää oman nimensä eli isän nimen, jopa avioiduttua. Suurin osa perheistä on yksiviivisiä eli miehellä on vain yksi vaimo. Islamin mukaan moniviivisuus on sallittua, jos kykenee huolehtimaan vaimoista tasavertaisesti. Somalialaisessa kulttuurissa vanhempiä ihmisiä kunnioitetaan ja Somaliassa yhteisö on todella tärkeässä roolissa. Lasten kasvatukseen voi puuttua kuka tahansa aikuinen yhteisöstä. Lapsia pidetään arvokkaina ja ylpeyden aiheina, he huolehtivat vanhemmistaan myöhemmin. (Mattila 1998: 13-14.)

Marja Tiilikainen tuo tutkimuksessaan arjen islamissa hyvin esille mitä perhe merkitsee somalialaiselle. Somaliassa ei ole ollenkaan outoa, että lapsen kasvattaa joku muu kuin hänen biologiset vanhemmat. Vastuu ja yhteistyö pidetään perheessä itsestään selvänä asiana. Yleensä ulkopuolisen on vaikea ymmärtää klaaniin kuulumisen merkitystä. Se tarkoittaa syntymästä lähtien saatua ikuista jäsenyyttä. Suvun tehtävänä on aina ollut huolehtia huonommassa asemassa olevista sukulaisista. Tämän takia suku ja klaani ovat aina olleet ainoa luotettava hyvinvointijärjestelmä. Tiilikaisen mukaan somalialainen kulttuuri alkaa olla aika vieras uusille sukupolville. (Tiilikainen 2003: 30.)

7 OPINNÄYTETYÖN KUVAUS

7.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Hanna Vilkka ja Tiina Airaksinen kuvaavat teoksessaan monipuolisesti mikä toiminnallinen opinnäytetyö on. Heidän mukaansa se on vaihtoehto ammattikorkeakoulun tutkimukselliselle opinnäytetyölle. Toiminnallinen opinnäytetyö on heidän mukaan käytännössä tehtävää työtä ja sen raportointia siten, että raportissa korostuu kriittinen näkökulma. Tällainen työ voi olla mm. ohjeistamista, opastamista, toiminnan järjestämistä ym. Se voi myös olla jonkin tapahtuman järjestämistä esimerkiksi konferenssin tai messuosaston. (Vilka & Airaksinen 2003:9). Toiminnallisen opinnäytetyön lopullisena tavoitteena on aina jokin konkreettinen lopputulos mm. kirja, ohjeistus, portfolio ym. Tämän täytyy myös näkyä raportoinnissa. Raportoinnissa pitää selkeästi nousta esille mitä konkreettisia keinoja on opinnäytetyössään käyttänyt. Vilkan ja Airaksisen mukaan toiminnallisessa opinnäytetyössä täytyy, ihan niin kuin missä muussakin tahansa opinnäytetyössä, oman tekstin ja kirjallisuuden keskustella keskenään. Tämä tarkoittaa sitä, että työ on yhteneväinen ja kirjallisuus mahdollistaa kokonaisuuden, joka sitten palvelee lukijaa ja kohderyhmää. (Vilka & Airaksinen 2003: 51.)

Opinnäytetyön raportin avulla lukija voi päätellä, miten tekijä on työssään onnistunut. Toiminnallisen opinnäytetyön raportista selviää, mitä, miksi ja miten työ on tehty. Millainen prosessi on ollut, sekä millaisiin tuloksiin ja johtopäätöksiin on päädytty. Johdonmukainen ja selkeä työ mahdollistaa tekijän ja lukijan välisen vuorovaikutuksen. Tällöin lukija pystyy asettumaan tekijän paikalle ja ymmärtämään sekä tulkitsemaan työtä. (Vilka & Airaksinen 2003: 66.)

Vilkan ja Airaksisen mukaan toiminnallisen opinnäytetyön arvioinnissa tulisi huomioida seuraavia asioita. Ensimmäiseksi arviointikohteeksi tulisi työn aihe, idea, asetetut tavoitteet, kirjallisuus sekä kohderyhmä. Nämä edellä mainitut asiat tulisi helposti löytää raportista. Lukijan tulisi heti oivaltaa, mistä aiheesta opinnäytetyössä on kyse, miten sitä lähdettiin tekemään ja millaisia tavoitteita opinnäytetyölle oli asetettu. Vilka ja Airaksinen korostavat tavoitteiden saavuttamisen tärkeyttä toiminnallisessa opinnäytetyössä. Usein toiminnallisessa opinnäytetyössä asiat menevät toisin kuin oli alussa suunnittelu. Tämän vuoksi tärkeää on pohtia, millaiset tavoitteet jäivät saavuttamatta ja miksi näin kävi, sekä mitä tavoitteita muutettiin prosessin aikana ja miksi. Arvioinnissa niin kuin koko toiminnallisen opinnäytetyön prosessissa täytyy olla kriittinen. (Vilka & Airaksinen 2003: 154.)

Usein toiminnallisessa opinnäytetyössä antaa lisäarvoa kohderyhmältä kerättyä palautetta oman arvioinnin tueksi. Lasten lisäksi olen kerännyt palautetta vanhemmalta ja työntekijöiltä (liite). Tärkeää on muistaa, että opinnäytetyön tulee olla monipuolisesti kiinnostava ja jollakin tavalla kohderyhmälle tärkeä. Vilkan ja Airaksisen mukaan toinen tärkeä arviointikohde on työntoteutustapa, johon voidaan katsoa kuuluvan millä tavalla tavoitteet on saavutettu ja aineistoa kerätty. Toteutustapoina voivat olla ohjekirjan tai oppaan tekeminen, tapahtumien järjestäminen ym. Näiden lisäksi toteutustapaan voidaan katsoa kuuluvan opinnäytetyön tiedonhankkimiseksi tehty selvitys. (Vilka & Airaksinen 2003: 157.) Opinnäytetyön tarkoituksena ei ollut luoda konkreettista tuotosta, kuten posteria tai ohjekirjaa.

Vilkan ja Airaksisen mukaan toiminnallisessa opinnäytetyössä tutkimuksellisten keinojen käyttö saattaa usein jäädä hieman suppeaksi, koska tavoitteena on ensin saavuttaa työlle asetetut tavoitteet. Tämän vuoksi arvioinnissa on tärkeää nostaa ja pohtia kriittisesti selvityksen tekemisen mielekkyyttä, onnistumista ja keinoja, joilla sen olisi voinut muulla tavalla toteuttaa. Toiminnallisen opinnäytetyön oppaan tekijöiden mukaan toteutustapaa arvioidessa kannattaa kiinnittää huomiota käytännön järjestelyn onnistumiseen. Syytä on myös kiinnittää huomiota kaikkiin niihin materiaaleihin, joita on käytetty sisällön tuottamiseen. (Vilka & Airaksinen 2003: 158.)

Kolmas tärkeä asia toiminnallisen opinnäytetyön arvioinnin kannalta on arvioida prosessin raportointia ja opinnäytetyön kieliasua. Tärkeätä opinnäytetyössä on osoittaa kykyä tuoda esille sekä käytännöllinen ammatillisuus, että taidon ja teoretiedon yhdistäminen, siten, että siitä on jonkinlaista hyötyä alan ihmisille. Opinnäytetyö tuo usein yhteen opiskelijat ja työelämän edustajat, kuten tässä opinnäytetyössä. Tätä kautta harjaantuu toimimaan moniammatillisessa työryhmässä, sillä näitä osaamisen alueita tarvitaan alalla enemmän määrin (Metsämuuranen 1998: 2.)

Tämän vuoksi lukijan täytyy pystyä näkemään opinnäytetyön raportista osaamisen ilmaiseminen suullisesti ja kirjallisesti. Tämä kaikki on osa ammatillista kasvua. Toiminnallisen opinnäytetyön arvioinnissa olisi myös hyvä tuoda esille omaa ammatillista kehittymistä ja mihin suuntaan tämä oma ammatillinen kasvu tulisi kehittää, näin toteavat monia toiminnallisia opinnäytetöitä ohjanneet Vilka ja Airaksinen. (Vilka & Airaksinen 2003: 154.)

7.2 Ympäristön kuvaus

Tämä opinnäytetyö tehtiin eräässä pääkaupunkiseudulla sijaitsevassa monikulttuurisessa päiväkodissa. Tässä päiväkodissa on neljä ryhmää ja päiväkotia sijaitsee pääkaupunkiseudun lähiössä. Tämän päiväkodin yksi tärkeimmistä toiminta-ajatuksista on se, että lapset huomioidaan yksilöllisesti ja toiminta on lapsilähtöistä. Tällä päiväkodilla on pitkät perinteet monikulttuurisuudessa. Tässä päiväkodissa lähes puolet lapsista tulee eri kulttuuri- ja kielitaustoista. Tuo-

kiot pidin liikuntasalissa, lukuun ottamatta yhtä kertaa. Päiväkodin liikuntasali oli iso ja soveltu erinomaisesti erilaisiin tuokioihin.

7.3 Opinnäytetyön tavoitteet

Opinnäytetyön tavoitteena oli tukea somalialaisten lasten oman kulttuurin ja kielen kehittymistä toiminnallisilla menetelmin. Tavoitteena oli se, että lapset oppivat somalian kielellä leikkimään helppoja ja yksinkertaisia leikkejä, laulamaan, kuuntelemaan tarinoita ja toimimaan ohjeiden mukaan. Tavoitteena oli perustaa sheeko-ciyaar kerho (tarina-leikkikerho). Tarkoituksena oli tavata kuuden saman lapsen kanssa kahdeksan kertaa. Yksi toimintakerta kesti n.45min.

Toiminnan tavoitteena oli

- Tukea lapsien kasvua tasapainoisesti kahdessa kulttuurissa.
- Tukea oman äidinkielen hallintaa
- Tukea lapsen terveen itsetunnon kehittymistä
- Antaa lapsille uusia kokemuksia ja nähdä heidän nauttivan näistä.
- Toimia yhteistyössä päiväkodin ja vanhempien kanssa

Näiden tavoitteiden saavuttamista tutkittiin prosessin aikana lasten näkökulmasta. Tämä onnistui parhaiten havainnoimalla lapsia erilaisin keinoin.

Konkreettista lopputulosta ei tavoiteltu, vaan kaikki tehtiin hymyssä suin. Toiminnan suunnittelussa otettiin huomioon päiväkodin toiveet. Tässä opinnäytetyössä arvioitiin ennen ja jälkeen tilannetta. Oliko lapsilla tapahtunut jokin muutos? Jos oli, niin mikä? Opinnäytetyössä kiinnitettiin huomiota koko prosessin kulkuun.

7.4 Yhteys hankkeen tavoitteisiin

Tämä opinnäytetyö oli yhteydessä Laureassa toteutettavaan multisensoriseen hankkeeseen. Hankkeen ideana on kehittää sekä maahanmuuttajien omaa kulttuuria tukevia toimintoja ja lisätä samanaikaisesti monikulttuurisuutta ja sen tietämystä. Hankkeen tavoitteena on tuottaa elämyksiä hyödyntämällä erilaisia aisteja. Tämän avulla yksi keskeisimmistä tavoitteista on lisätä maahanmuuttajien ja vanhusten hyvinvointia. Toisaalta tämä multisensorinen tila toimii eri kulttuurien kohtaamispaikkana. Hankkeen tavoitteena on myös kehittää kotouttamiseen uusia työmalleja. Ajatuksena on se, että kotoutuminen lähtee oman kulttuurin ja identiteetin säilyttämisenä ja sen rinnalle rakennetaan uusi kulttuuri. Hankkeella ja opinnäytetyöllä on yhteistä se, että molemmissa tavoitteena on tukea maahanmuuttajien omaa kulttuuria. Opinnäytetyössä käytin hankkeen välineitä ja materiaaleja.

7.5 Opinnäytetyön toteutus

Tämä opinnäytetyö toteutettiin pääkaupunkiseudulla sijaitsevassa monikulttuurisessa päiväkodissa. Toimintaa toteutettiin somalian kielellä leikein, lauluin ja tarinoiden avulla. Tämä toiminta oli tarkoitettu 5-6-vuotiaille somalialaisille lapsille. Valitsin juuri tuon ikäryhmän, koska se on juuri se ikä, jolloin päiväkotilapsilla on riittävästi sanavarastoa. Matti Leiwon mukaan kielenkehityksellä ei ole mitään ylärajaa. Hänen mukaansa kielen osaaminen on sitä, että pystyy sopeutumaan uusiin erilaisiin tilanteisiin ja kielenkäytön asettamiin vaatimuksiin. Leiwon mukaan tämä kielen kehitys ei välttämättä pääty koskaan. 5-6-vuotiaiden lasten kielen kehitys painottuu metalingvistisen tietoisuuden kehityksessä. Tämä tarkoittaa kaikkea sitä, mitä me kielestä tiedämme. (Leiwo 1989: 105.) Toimintaan osallistui 6 lasta. Yhteistyökumppanina toimivat päiväkotijärjestäjät ja lasten vanhemmat. Menetelmällisinä ratkaisuinä toimivat havainnointi, videointi ja toimintapäiväkirja, johon kirjasin päivittäiset tapahtumat. Aineistonkeruuna käytin videointia, havainnointia, yhden vanhemman haastattelua, työntekijöiden palautetta ja toimintapäiväkirjaa. Tuokioiden aikana havainnoin, miten paljon lapset käyttävät somalian kieltä, entä suomen kieltä? Käyttävätkö he sitä kenties rinnakkain? Onko somalialainen kulttuuri heille tuttu vai uusi? Entä miten hyvin he tuntevat somalialaisen suullisen perinteen eli sadut? Näiden kysymysten avulla lähdin purkamaan aineistoa.

Aloitin opinnäytetyön tekemisen tammikuussa 2011. Silloin ensimmäisen kerran otin yhteyttä yhteistyöpäiväkotiin. Tämän jälkeen rupesin tekemään alustavaa suunnitelmaa. Toukokuussa esitin suunnitelman seminaarissa. Tämän jälkeen hain lupaa kaupungilta ja syyskuussa aloin toteuttamaan toiminnallisia tuokioita. Ennen toiminnallisten tuokioiden aloittamista tein vanhemmille suostumuskirjeen, jossa haettiin lupaa lasten osallistumista toimintatuokioihin sekä videointiin. Tuokioiden päättyessä vuorossa oli opinnäytetyö raportin kirjoittaminen. Tähän koko prosessiin meni n. vuosi.

7.6 Arviointimenetelmät

Tässä opinnäytetyössä käytin useampaa tapaa kerätä arviointimateriaalia. Halusin palautetta lapsilta, perheiltä, itseltäni sekä päiväkodilta. Toiminnan arvioinnissa käytin videointia, toimintapäiväkirjaa, yhden vanhemman haastattelua, ryhmän opettajan arviointia sekä toimintaan osallistuneilta lapsilta kerättyä palautetta. Nuo edellä mainitut arvioinnin välineet mahdollistivat opinnäytetyölle laajan ja kattavan arvioinnin. Videoinnin avulla halusin tietoa ja näkemystä tavastani ohjata. Lapsilta kerätyn palautteen avulla taas sain tietoa tuokioista, ja siitä kuinka ne onnistuivat ym. Vanhemman haastattelun avulla pyrin tuomaan esille somalialaisten lasten oman kielen ja kulttuurin tärkeyttä, sekä sitä, että se tarvitsee tukea. Päiväkodin näkökulmasta taas nousi esille miten tällaisia toimintoja ja tuokioita voisi hyödyntää mo-

nella tavalla. Toimintapäiväkirjan kautta sain tietoa itsestäni, millainen olen ryhmän vetäjänä, miten teen yhteistyötä ym.

Videointi toimi muistivälineenä ja samanaikaisesti työparina. Videoihin pystyin palaamaan monta kertaa ja huomasin asioita, mitä en ollut muistanut mainita esimerkiksi toimintapäiväkirjassani. Ennen tuokioiden aloittamista pohdin, suostuvatko kaikki vanhemmat siihen, että heidän lapset videoitaisiin. Lähes kaikki vanhemmat suostuivat tähän, kun selitin mihin tarkoitukseen se on. Videoista näki hyvin tuokioiden kokonaisuuden. Vetäessäni niitä minusta tuntui, että olin pilkkonut niitä osiin. Videoista näkyi pieniä yksityiskohtia. Esimerkiksi yhdessä kohtaa yksi lapsista pohtii pitäisikö hänen ottaa tossut pois vai ei. Keskityimme kaikki tuohon pieneen hetkeen ja sitten tuokiomme jatkui taas. Videoita katsoin ja kävin läpi jokaisen tuokiokerran jälkeen ja kirjasin niitä toimintapäiväkirjaani.

8 TOIMINNAN KUVAUS

Varhaiskasvatuksen monimuotoisuutta ja erilaisuuden hyödyntäminen oikein voi parhaimmillaan toimia rikkaana voimavarana. Tämä onnistuu ainoastaan arvostamalla ja huomioimalla näitä rikkauksia. (Homma hanskassa! Päiväkodin monimuotoisuus rikkautena 2009: 5.) Itsensä ilmaisemisen esimerkiksi musiikin, liikunnan ja draaman avulla voidaan antaa lapsille unohtumattomia kokemuselämyksiä. Tällainen yhdessä tekeminen luo tasa-arvoa ja yhteenkuuluvuutta, myös sellaisissa lapsiryhmissä, joissa kielitaidon tasoerot ovat suuria. Tämän lisäksi toiminnan monipuolisuuden avulla voidaan jokaiselle lapselle antaa onnistumisen kokemuksen tunnetta. (Homma hanskassa! Päiväkodin monimuotoisuus rikkautena 2009: 16.)

Kokoonnuimme kuuden saman lapsen kanssa kahdeksan kertaa. Yksi toimintatuokio kesti n.45 minuuttia. Aloitimme jokaisen toimintatuokion aina samalla tavalla. Tämän jälkeen joka päivälle oli oma teemansa. Aloitimme ensimmäisen yhteisen tuokion sillä, että jokainen sai esitellä itsensä ja kertoa sen verran, kuin haluaa kertoa itsestään ja perheestään. Minä aloitin ja kerroin kuka olen ja mitä tulini tekemään. Tämän jälkeen opettelimme jalkaloron, jota käytäisimme jokaisen tapaamisen alussa. Tämä jalkaloru on todella kuuluisa somalialaisessa kulttuurissa. Kävimme lasten toiveesta sitä kolme kertaa läpi. Sitten vuorossa oli, mikä päivä tänään on ja helmien läpikäyminen. Käytin helmiä apuna, selittäessäni lapsille montako kertaa tapaisimme vielä. Tämä tarkoitti sitä, että jokainen lapsi sai vuorollaan ottaa yhden helmen pois. Ensimmäisen kerran aiheena olivat hedelmät ja vihannekset. Kävimme kuvakorttien avulla somalian kielellä hedelmät ja vihannekset läpi.

Käytyämme läpi hedelmä- ja vihanneskuvakortit, aloimme leikkiä piilottamisleikkiä. Tässä yksi lapsi otti kuvakorttien joukosta yhden pois ja me muut yritimme sitten arvata, mikä hedelmä- tai vihannes puuttuu. Tätäkin leikkiä lapset halusivat vain jatkaa ja jatkaa. Päätimme

tuokion yhteisellä jalkalorulla, jolla aloitimme tuokion. Ennen kuin lapset palasivat ryhmäänsä, kyselin kaikilta miltä tuntui ja lapset halusivat tietää milloin tapaisimme seuraavan kerran.

Toisen tuokion aloitimme samalla tavalla kuin ensimmäisellä kerrallakin. Lauloimme jalkalorun, ja tällä kertaa lapset halusivat vuoronperään ohjata lorun ja annoin heidän myös tehdä niin vuoronperään. Aloituksen jälkeen päivän aiheena oli somalialaisen maalailijain laulun opetteleminen kuvakorttien avulla. Ensin kävimme kuvakortit yksittäin läpi, jotta jokainen lapsi ymmärtäisi laulun tarkoituksen. Laulu kertoi miten asiat ja ihmiset ovat riippuvaisia toisistaan tässä maailmassa, eikä kukaan pärjää yksin. Esimerkiksi ihminen tarvitsee maitoa, lehmällä on maito ja lehmä tarvitse ruohoa ja ruoho tarvitsee vettä jne.

Kolmannen tuokiokerran aiheena olivat eläimet ja tarinat. Kävimme ensin läpi kuvakorttien avulla koti- ja villieläimet ennen laulun opettelemista. Laulamisen jälkeen vuorossa olivat tarinat. Sen sijaan, että olisin valinnut jostain kirjasta suoraan jonkun tarinan. Päätin, että keksisimme yhdessä oman tarinan liittyen eläimiin. Ensin jokainen lapsi sai vuorollaan valita jonkun kuvakortin. Sitten tämä lapsi sai aloittaa tarinan ja jokainen meistä sitten jatkoi. Lapset käyttivät todella hienosti mielikuvitustaan ja tarinoissa olimme välillä Afrikan metsissä ja välillä meren syvyyksissä. Tuolla kerralla emme ottaneet muita leikkejä.

Neljäs toimintatuokio alkoi tavanomaisella kierroksella: mikä päivä, jalkaloru ja helmet Tämän jälkeen aiheena olivat somalialaiset esineet ja aistit. Opinnäytetyöni oli yhteydessä Laureassa toteutettavaan multisensoriseen hankkeeseen. Sieltä sekä kotoani otin somalialaisia esineitä, joita löytyy lähes jokaisesta somalialaisesta kodista. Näitä olivat erilaiset ruoanlaittovälineet, kampa, entisajan maidonsäilytysväline ja somalialainen raha. Viidennen kerran aiheena olivat laulut. Tuokio alkoi ensin tavanomaisella kierroksella: mikä päivä, jalkaloru ja helmet. Tämän jälkeen opettelimme laulun sanoja kuvakorttien avulla. Lopuksi innostuimme kaikki laulamaan yhdessä ja muokkasimme laulun sanoja. Jokainen sai vuoron perään toimia äänenä ja me muut lauloimme perässä.

Kuudennen toimintatuokion aiheena oli liikuntaelämyksiä. Liikuntatuokion tavoitteena oli se, että lapset oppisivat liikunnan avulla nimeämään eri kehonosat somalian kielellä. Olin etukäteen rakentanut patjoista neljä eri kotipesää. Nämä olivat maa, - meri, vesi, ja taivas. Lasten piti sitten mennä niihin huutamallani kehonosalla. Esimerkiksi piti liikkua ryömien vatsalla mereen tai pomppien jaloilla maahan. Leikimme tämän leikin niin monta kertaa, että lähes kaikki kehon osat tuli käytyä läpi. Tämän jälkeen jatkoimme laulutuokiolla. Tällä kertaa jokainen sai jatkaa laulun sanoja. Laulu liittyi äitiin, isään ja mitä heillä on. Jokainen lapsi sai vuorollaan keksiä mitä äidillä ja isällä on. Sitten lauloimme koko säkeistön yhdessä. Tässäkin

lapset keksivät vaikka mitä, esimerkiksi äidillä ja isällä on auto, vauva, kameli, avaimet, matto, taksi, ruokaa jne.

Seitsemännen kerran aiheena olivat erilaiset leikit. Tavanomaisen kierroksen jälkeen rupesimme leikkimään kissa-hiiri leikkiä. Siinä kissa yrittää ottaa kiinni hiirtä ja hiiri yrittää päästä turvallisesti kotiin. Sen lisäksi oli puuttuvan kuvakortin arvoitus. Tämä tarkoitti sitä, että yksi lapsista piilotti yhden kuvakortin ja me muut yritimme arvata vihjeiden avulla, mikä kuvakortti puuttuu. Kuvakortin arvoituksen tavoitteena oli se, että lapset oppisivat kuvailemaan erilaisia asioita somalian kielellä.

Kahdeksas toimintatuokio oli viimeinen yhteinen tuokiomme. Pidin tämän kunniaksi lapsille juhlan, jota he olivat odottaneet. Ennen juhlien alkamista tein jokaisen lapsen kanssa erikseen palautteen. Sain sen kaikilta lapsilta, paitsi yhdeltä, joka oli poissa. Juhlassa söimme pieniä somalialaisia herkkuja. Herkuttelun jälkeen vuorossa oli kisa-hiirileikki viimeisen kerran. Juhlan aikana kävimme läpi kaikki tuokiot ja muistelimme, mitä kaikkea olimme matkan varrella tehneet.

Seuraavassa taulukko kuvaa tarkemmin käsitellyt teemat, ja kuinka monta lasta kuhunkin osallistui. Jokaiselle tuokiolle oli oma teemansa. Näitä olivat minä, koti- ja villieläimet, paimentolaisuus, hedelmät ja vihannekset, kehon osat, laulut ja erilaiset leikit. Selkeyden vuoksi tuokiot aina alkoivat samalla tavalla. Jokaisella oli myös oma paikkansa patjoilla.

Taulukko 1: Toiminnan kuvaus

Teema	Mitä tehtiin?	Kuinka monta lasta osallistui?
Minä	tutustuminen; jokainen sai kertoa itsestään	6
Koti- ja villieläimet	kuvakorttien ja laulun avulla opeteltiin eläinten nimiä	3
Paimentolaisuus	tarinan ja esineiden avulla "lähdettiin" matkalle tutustumaan paimentolaisten elämään	5
Hedelmät ja vihannekset	Hedelmien- ja vihannesten opetteleminen erilaisten leikkien avulla	6
Kehon osat	niiden nimeäminen, liikkuminen	6
Laulu	Miten kaikki vaikuttaa kaikkeen	6
Erilaiset leikit	kissa- ja hiiri, puuttuvan kuvakortin arvoitus	6
Juhlat	Pidettiin päätösjuhlat	5

9 PALAUTTEET TOIMINNASTA

Riitta Seppänen- Järvelän mukaan arvioitavasta asiasta tai kohteesta saa mahdollisimman laajan kuvan yhdisteltäessä monen erilaisen lähestymistavan menetelmää. Näitä ovat mm. päiväkirja, kertomukset, video- ja ääninauhat, haastattelut, dokumentit ym. Tällä tavoin nämä toisistaan erilaiset menetelmät täydentävät toisiaan ja lisäävät tulosten luotettavuutta. Vaikka aina ei pyrittäisikään tieteelliseen ja validiteettiin ja reliabiliteettiin, on kuitenkin suotavaa miettiä luotettavuutta myös pienimuotoisessa projektissa. (Seppänen- Järvelä 2004: 43.)

9.1 Työntekijöiden palaute

Palautekeskustelu on yksi usein oppimisen arvioimisen tukena käytetty menetelmä. Tällaista palautetta annetaan usein hyvinkin epämuodollisesti. Palautteen tulisi toimia samanaikaisesti sekä kannustajana, että kehittäjänä. Pääosin sen kuitenkin tulee olla kannustavaa. Palautekeskustelun ideana on olla dialoginen, joka mahdollistaa tasavertaiseen osallistumiseen keskusteluun. Palautteen tarkoituksena on tukea palautteensaajaa. Tämän vuoksi tapa jolla palaute annetaan, on hyvin keskeisessä roolissa koko prosessissa. (Ok- opintokeskus.)

Opinnäytetyötä suunniteltaessa tarkoituksena oli se, että tuokioihin olisi osallistunut samankielinen työntekijä. Hän olisi antanut palautetta tuokioista ja arvioinut miten ne onnistuivat. Tämä ei kuitenkaan onnistunut ja sain suullista palautetta muilta ryhmän kasvattajilta erityisesti lastentarhanopettajalta. Kävimme viimeisen toimintatuokion jälkeen palautekeskustelun ryhmän lastentarhanopettajan kanssa. Tämän opettajan mielestä lapset olivat aina tuokion jälkeen onnellisia ja tämä näkyi myös heiltä. Lapset odottivat myös tuokioita innoissaan. Tämän opettajan mielestä tärkeintä on se, että tuokiot vastaavat sitä mitä lapset tarvitsevat. Tämä tarkoittaa sitä, että pohjarakenteet ovat kunnossa. Tämän opettajan mielestä olisi hyvä, jos työparina olisi vakituinen työntekijä, jolla on äidinkieli-, ja kasvatuskoulutusta. Tällä tavalla pystyttäisiin vielä paremmin vastaamaan lasten tarpeisiin liittyen omaan äidinkieleen. Tällä päiväkodilla on pitkät perinteet monikulttuurisuudesta ja tämä näkyi myös arjessa.

9.2 Lasten palaute

Jokaisen tuokion lopussa keräsin lapsilta suullisen palautteen erilaisten leikkien avulla kuulakseni, mitä he pitivät tuokiosta. Tässä on joitain poimintoja toimintapäiväkirjasta, ensimmäisen tuokion jälkeen. *”Ennen tuokion päättymistä leikimme sellaista leikkiä, jos tykkäsi tuokiosta, laitettiin silmät kiinni ja meni makuuasentoon. Tuon leikin perusteella kaikki lapset tykkäsivät”*.

Viimeisellä kerralla tein jokaisen lapsen kanssa yhdessä kirjallisen palautteen. Kaikki lapset olivat tykänneet tuokioista ja kysyessäni, mikä oli parasta, moni vastasi laulut, tarinat, kissa ja hiiri-leikki ja jalkaloru. Lasten palautteiden perusteella lähes kaikki lapset tykkäsivät tuokioista. Viimeisellä kerralla yksi lapsista puuttui ja vain hänen kanssaan en tehnyt palautetta. Palautteissa lapset myös toivoivat, että tällaiset tuokiot jatkuisivat. Palautteissa kysyin lapsilta mm. mitä muuta he olisivat toivoneet tuokioissa. Esimerkiksi yksi lapsi olisi toivonut oppivansa laulamaan somalian kielellä syntymäpäiväonnittelun. Toinen lapsi olisi taas toivonut tuokioiden olevan pitempiä.

9.3 Lasten vanhempien palaute

Haastattelun käyttäminen arvioinnin menetelmänä on yksi eniten käytetyistä menetelmästä. Haastattelun kautta pystyy saamaan tarkempaa ja yksityiskohtaisempaa tietoa haastateltavan mielipiteistä, sekä syy- seuraussuhteiden arviointia palvelevaa tietoa. Haastattelua voidaan tehdä monella eri tavalla; kasvokkain, puhelimitse tai sähköpostitse. Myös haastattelu tyyppiä on monenlaisia. Yleisimpiä ovat strukturoitu-, puolistrukturoitu-, strukturoitumaton- ja syvähaastattelu. Useimmiten arvioinnin ja haastattelun tarkoitus määrittävät millaisen haastattelutyyppin käyttää. (OK- opintokeskus.)

Haastattelin yhtä vanhempaa, jonka lapsi oli osallistunut opinnäytetyöni tuokioihin. Haastateltavani oli alusta lähtien innoissaan ajatuksesta, että samankielinen henkilö tulee pitämään lapsille tuokioita. Tämän vanhemman mielestä hänen lapsensa oli joka tuokion jälkeen onnellinen ja tämä lapsi puhui tästä paljon kotona. Kahdeksan kerran toiminnan loputtua, tämä lapsi kyseli paljon kotona miksi en tule enää pitämään tuokioita ja sanoi, että hänellä on ikävä. Tämä lapsi halusi tehdä samat leikit ja laulut myös kotona ja opettaa nuoremmille sisaruksille. Haastateltavan mielestä hänen lapsensa oppi monia uusia asioita ja jotkut olivat jopa vanhemmalle uusia. Varsinkin tämän lapsen kohdalla sanastoa tuli paljon lisää. Tämä vanhempi kertoi, että he pyrkivät kotona puhumaan vain somalian kieltä. Haastateltava koki oman kulttuurin ja äidinkielen todella tärkeäksi ja halusi pitää siitä kiinni. Hänen mielestään sitä ei osaa arvostaa, ennen kuin sen on menettänyt. Tämän vanhemman mielestä oma kulttuuri ja äidinkieli toimivat väylänä juurilleen paluuseen. Tämä on myös tärkeää selittää lapsille ja viedä heitä jopa katsomaan kotimaataan, jos se on mahdollista. (Litteroitu haastattelu 2011.)

Haastateltava koki, että kulttuurin ja äidinkielen opettaminen lapsille on vanhempien vastuulla, mutta esimerkiksi päiväkotit voisi tukea tätä. Haastateltavan mielestä joskus koti- ja päiväkotikasvatus voivat erota todella paljon. Lapsi saattaa hämmentyä tästä. Hän ei ymmärrä kumman kasvatuksen mukaan elää ja hän saattaa vaihdella rooleja. Tämän takia olisi todella tärkeää, että näistä asioista keskusteltaisiin. Hänen mielestään keskustelu yleensä helpottaa valtavasti. Haastateltava koki myös tärkeäksi, että päiväkodissa ymmärretään kuinka oma kulttuuri on tärkeä perheelle. Kaikille se ei ehkä ole yhtä tärkeää, mutta jokaisen perheen kanssa keskusteleminen tuo asiat esille. (Litteroitu haastattelu 2011.)

Hänen mielestään lapsen olisi tärkeää hallita äidinkieltä ennen kuin menee päiväkotiin. Tällä tavalla lapsi ei sekoita kahta kieltä tai unohda omaa äidinkieltä. Tärkeää olisi myös oman äidinkielen puhuminen kotona ja omalla äidinkielellä lukeminen lapsille. Tämä vanhempi koki oman kulttuurin ja äidinkielen tärkeäksi, koska unelmana olisi palata joskus omaan

kotimaahan. Haastateltavan mielestä on surullista, että nykypäivänä vanhemmat eivät enää arvosta omaa kulttuuria ja äidinkieltä niin paljon kuin ennen. Tämä näkyy siinä, että lapset eivät osaa puhua hyvin somalian kieltä. Tämän vanhemman mielestä tällöin vaarana on se, että oma kulttuuri ja äidinkieli unohtuvat pikkuhiljaa ja lapsi voi kokea kuulumattomuutta. Haastattelemani vanhemman mielestä kaikkein tärkeintä on antaa lapselle valmiudet ja selittää miksi tämä asia on tärkeää. (Litteroitu haastattelu 2011.)

Haastattelun myötä nousi esille tämän asian tärkeys. Esimerkiksi tämä vanhempi toivoi, että jatkossakin tällaisia oman äidinkielen tuokioita olisi päiväkodissa. Haastateltavan mielestä se tukisi vanhempien kasvatusta liittyen omaan äidinkieleen ja kulttuuriin. Oman äidinkielen ja kulttuuri tuokioiden myötä lasten itsetunto vahvistuisi ja lapsi ei kokisi olevansa ulkopuolinen. Tämän vanhemman mielestä lapsi helposti haluaisi puhua valtakieltä, koska tällöin hän kokisi kuuluvansa joukkoon. Tämän vanhemman mielestä tällaisten oman kielen tuokioiden kautta lapsi olisi ylpeä alkuperästään ja se vahvistaisi lapsen kehitystä. (Litteroitu haastattelu 2011.)

Tämä vanhempi toivoi, että tulevaisuudessa asia toteutuisi. Hän näkee kuitenkin haasteena löytää osaavia kasvattajia, joilla on myös somalian kielen tausta. Haastateltava on kuitenkin toiveikas ja nämä tuokiot ovat olleet positiivinen yllätys. Haastattelussa tämä vanhempi kertoi, että tällä kyseisellä päiväkodilla on kokemusta erilaisista kulttuureista ja vahvaa osaamista. Hän on aina ollut tyytyväinen kyseiseen päiväkotiin. (Litteroitu haastattelu 2011.)

10 TOIMINNAN ARVIOINTI

Toimintaa ja tuokioita pystyin arvioimaan opinnäytetyölle asetettujen tavoitteiden pohjalta. Sen kautta pystyin myös näkemään miten tuokiot onnistuivat. Saavutin kaikki opinnäytetyölleni asetetut tavoitteet, vaikka välillä kaikki ei ihan mennyt suunnitelmien mukaan. Alla olevasta taulukosta näkyy opinnäytetyön tavoitteet ja miten ne menivät.

Taulukko 2: Tavoitteet

Tavoitteet	Miten meni?
Tavoitteena oli tukea lapsien kasvua tasapainoisesti kahdessa kulttuurissa.	Alussa osa lapsista käytti välillä somalian- ja suomenkieltä rinnakkain, mutta viimeisissä tuokioissa lähes kaikki lapset käyttivät ainoastaan somalian kieltä
Tukea oman äidinkielen hallintaa	Onnistui hyvin, tuokioissa pyrimme puhumaan vain somalian kieltä
Tukea lapsen terveen itsetunnon kehittymistä	Tuokioiden kautta lapsille avautui uusi, jännittävä maailma, joka samanaikaisesti on osa heitä
Antaa lapsille uusia kokemuksia ja nähdä heidän nauttivan näistä	Lauluista ja loruista tuli hittejä. Lapset saattoivat laulaa niitä vielä tuokion jälkeenkin ja kotona. Myös lapset nauttivat yhtä lailla liikuntatuokioista.
Toimia yhteistyössä päiväkodin kanssa	Hieno ja onnistunut yhteistyö. Tuokiot sujuivat mutkattomasti. Kiitos kuuluu myös päiväkodille ja vanhemmille. Yhteistyön onnistumiseen vaikutti avoin ja tasapuolinen suhde sekä vanhempiin, että päiväkotiin.

Toiminnan tavoitteiden arviointia on katsottu erityisesti seuraavien asioiden näkökulmasta; oman kulttuurin tukeminen, äidinkieli ja ohjaus. Nuo kolme edellä mainittua asiaa olivat vahvasti läsnä ja mukana kaikissa tuokioissa ja tekemisessä. Oman kulttuurin tukeminen, äidinkieli ja ohjaus ovat myös olleet opinnäytetyön kolme keskeisintä tavoitetta.

10.1 Oman kulttuurin tukeminen

Somalia sijaitsee tasangon, rannikon ja kahden jokilaakson keskellä. Tarkasteltaessa somalialaista kulttuuria kaukaa näyttää se kaikin puolin samalta, syvemmälle sukeltaessa huomaa sen rikkautta. Somalialaista kulttuuria yhdistää vahvasti kahta piirrettä; uskonto, suullinen perinne. Näiden kahden asian vaikutus näkyy ja ulottuu kaikkiin elämän alueisiin. Kautta aikojen Somalian seudun läpi on ollut helppo kulkea ja se on ollut monenlaisten ihmisten ja karavaanien läpikulkutie. Paimentolaisuus on somalialaisten tärkein elinkeino. Näin ollen suullinen perinne on aina ollut kiertävien paimentolaisten kuljetettava oleva omaisuus. Suulliseen perinteeseen on myös tiukasti kietoutunut käsityöperinne. Näin materiaallinen ja -suullinen perinne kulkevat rinnakkain. (Velho, A. 2001: 2-3.)

Yksi toimintotuokioiden tavoitteista oli oman kulttuurin tukeminen. Somalialainen kulttuuri muodostuu tarinoista, paimentolaisuudesta ja suullisesta perinteestä. Tavoitteena oli oppia maatalouden tärkeyttä somalialaisessa kulttuurissa. Tämän selitin lapsille ennen kuin aloitimme laulun opettelemisen. Lapset kyselivät paljon tästä. Esimerkiksi mitä kotieläimiä Somaliassa on ja mitä siellä viljellään. Keskustelimme ja pohdimme pitkään miksi juuri maaviljely ja paimentolaisuus ovat somalialaisille tärkeitä. Lapset kertoivat mitä kotona oli tästä kerrottu.

Esimerkki ¹:

Lapsi 1: Miksi Somaliassa lehmä lypsetään käsin?

Lapsi 2: Koska siellä on köyhiä ihmisiä ja heidän on pakko.

Minä: niinkö? Mitä muut ajattelevat?

Lapsi 3: Meidän isä sanoo, että se on tapa. Niin siellä vain tehdään, ihan niin kuin paloautokin on punainen.

Lapsi 4: Kyllä paloauto voi olla myös muun värinen!

Minä: no niin lapset, keskustelimme lehmästä ja sen lypsämisestä.

¹ Esimerkkikeskustelu on litteroitu videonauhalla

Vanhemmat antoivat myös spontaanista palautetta kulttuurin tukemisesta. Yhden tuokion jälkeen tapasin yhden lapsen vanhemman, joka halusi kiittää. Tämän vanhemman mukaan näiden tuokioiden myötä hänen lapsensa on opettanut hänelle jotakin uutta Somalian kulttuuriin liittyvää. Lasten kautta tutustuin myös heidän vanhempoihinsa ja joihinkin sisaruksiin. Tässä korostui hyvin kuinka yhteisöllinen somalialainen kulttuuri on. Toiseksi viimeisellä toimintatuokiolla lapset yllättivät jopa minua kertomalla somalialaisen tarinan vuoron perään. Sitä en ollut suunnitellut ollenkaan, mutta kerran sen tullessa lapsilta annoin sen mennä vaan. Oli todella hienoa ja koskettavaa kuulla miten lapset käyttivät samoja paikkoja ja eläimiä tarinassaan, kuitenkin ihan eri tavalla.

10.2 Äidinkielen tukeminen

EU:n komission tiedonvaihtoverkoston Eurydicen julkaisusta käy ilmi, että oman äidinkielen tukeminen ja opettaminen ovat tärkeitä tekijöitä maahanmuuttajataustaisen lapsen ja hänen perheensä identiteetin ja sosiaalisen integraation eteenpäin viemisessä. Identiteetin rakentumisessa keskeiseksi tekijäksi on koettu oma äidinkieli. (Integrating Immigrant Children into Schools in Europe 2009: 3.)

Tuokion aikana oli mielenkiintoista seurata ja huomata, miten eri tasolla lasten somalian kieli oli. Tuokion alussa selitin lapsille, että näiden tuokioiden aikana pyrkisimme puhumaan vain somalian kieltä. Tätä piti välillä muistuttaa, mutta onneksi lapset oppivat tämän todella nopeasti. Toiset puhuivat todella vahvaa somalian kieltä ja lähes kirjakieltä, kun toiset joutuivat melkein hakemaan sanoja. Lapsilla oli myös eroja ohjeiden ymmärtämisessä somalian kielellä. Esimerkiksi toinen lapsi saattoi ymmärtää kaiken somalian kielellä, kun taas toiselle piti selittää tai jopa sanoa suomen kielellä.

Ensimmäisen toimintatuokion aikana huomasin, että lapset osasivat monia asioita suomeksi, mutta eivät somaliaksi. Tämän takia koin kannustamisen todella tärkeäksi. En korjannut lasta, jos hän ilmaisi jotakin suomeksi, vaan yritimme yhdessä miettiä mikä se voisi olla somalian kielellä. Myös positiivisen palautteen antaminen lapsen onnistuessa oli todella tärkeää kannustamisen kannalta. Kahden ensimmäisen toimintatuokion aikana huomasin, että monella lapsella suomen kieli on se vahvempi kieli. Ei kuitenkaan kaikilla. Moni lapsista osasi sanat tai numerot suomen kielellä, mutta ei somalian kielellä. Samanaikaisesti olin todella positiivisesti yllätynyt joidenkin lasten somalian kielen sanavarastosta. Heillä oli aivan mieletön ja laaja sanavarasto tuon ikäiseksi.

10.3 Ohjauksen onnistuminen

Ryhmän ohjaaminen ei ole mikään itsestään selvä asia. Ryhmän onnistuakseen ja vielä tärkeämpi toimiakseen ryhmänohjaajalta vaaditaan ottamaan huomioon monia seikkoja. Näitä ovat mm. itsetuntemus, tutustuminen, ohjaamisprosessi, tunteiden läpikäynti ym. Ryhmänohjaajan itsetuntemus on kaiken lähtökohta. Henkilö, joka lähtee ohjaamaan ja vetämään muita tulee ensin tuntee itseään; kuka minä olen? Mitkä ovat vahvuuteni ja heikkouteni? Entä millainen olen ryhmänohjaajana? Ryhmänohjaajan oivaltaessa näitä asioita, on paljon helpompi lähteä vetämään ryhmää. Se millainen ryhmästä muodostuu myöhemmin, riippuu paljolti ensimmäisistä kerroista eli tutustumisesta. Ryhmänohjaaja voi paljon vaikuttaa siihen millainen alku on, jäykkää vai vapautunut. Erilaisten leikkien avulla voidaan ilmapiiristä saada vapautunut. Ohjaamisprosessissa on kyse ryhmänohjaajan suhde ryhmäläisiin, ryhmäläisten suhde toisiinsa sekä ohjaajan tehtävät ja roolit. Tärkeä tehtävä mikä kuuluu ryhmänohjaajan tehtäviin, on käydä ryhmässä läpi erilaisia tunteita. (Ryhmän ohjaaminen 2-7.)

Ensimmäisen toimintatuokion jälkeen ymmärsin kuinka tärkeää etukäteissuunnittelu on. Tämän tuokion jälkeen huomasin, että 5-6 - vuotiaat lapset eivät jaksakaan istua paikoillaan kovin pitkään. He haluavat enemmänkin toimia ja leikkiä. Huomasin myös, kuinka tärkeää olisi pysyä aiheessa. Tässä korostuu toiminnan vetäjän vastuu. Ohjauksen onnistuakseen tarvitaan molemminpuolinen luottamus sekä aitoa kiinnostusta. Myös ryhmänkoko vaikuttaa valtavasti siihen miten toimintatuokiot sujuvat ja onnistuvat. Ohjauksen onnistumista tuki valtavasti ryhmämme yhteiset säännöt, jotka olimme yhdessä laatineet ensimmäisellä toimintatuokiokerralla. Nämä säännöt olivat: toisten kuunteleminen, oman vuoron odottaminen ja viittaaminen.

Tämä seuraava ote on toimintapäiväkirjasta, jonka kirjoitin seitsemännen toimintatuokion jälkeen. *"Toiseksi viimeinen kerta takana ja oli aikamoinen tuokio. Ensimmäistä kertaa minulle tuli tunne, että tästä ei tule mitään"*. Kuten edellisestä virkkeestä käy ilmi, aina kaikki ei voi mennä niin kuin on suunnitellut, mutta kuitenkin täytyy osata reagoida ja toimia tilanteen mukaan. Pienikin muutos voi vaikuttaa lapseen yllättävällä tavalla ja tämä sitten heijastuu koko tuokioon. Esimerkiksi se, että videokamera oli eri paikassa ja näkyvillä. Välillä myös yksinkertaiset asiat kuten väsymys voi suurella määrällä heijastua koko toimintatuokioon ja vaikuttaa sitten sen kulkuun. Toimintatuokioiden aikana huomasin, että ohjauksen onnistumiseen vaikuttaa ohjaajan oman persoonan lisäksi ryhmäläisten, tässä tapauksessa lasten erilaiset luonteenpiirteet. Sekä miten erilaisia lapset voivat yleensäkin olla. Toimintatuokioiden aikana tämä korostui siinä, että toiset lapset olivat hyvin tarkkoja ja kuuntelivat kaiken tarkasti ja olivat myös aktiivisesti mukana kaikessa. Osa lapsista taas saattoi enemmänkin kiinnostaa ympäristö.

Toimintatuokioiden selkeys vaikutti huomattavasti onnistumiseen ja se, että lapset olivat lyhyessä ajassa oppineet, missä järjestyksessä aloitamme tuokion. Opinnäytetyöni toimintatuokioiden ohjauksen onnistumiseen vaikutti omien vahvuuksien löytäminen jo ensimmäisten toimintatuokioiden aikana. Myös itseensä uskominen ja sen ymmärtäminen, että esimerkiksi jännitys on osa tätä prosessia varsinkin ensimmäisillä kerroilla.

10.4 Oman oppimisen arviointi

Riitta Seppänen- Järvelän mukaan arviointi edistää oppimista. Useimmiten sitä kautta esille nousee piilossa olleet erilaisten toimintatapojen tarkasteleminen. Näitä oppimiskokemuksia tunnistaa parhaiten silloin, kun henkilö on ollut itse mukana muokkaamassa ja keräämässä tietoa. (Seppänen- Järvelä 2004: 22-23.) Itse arvioinnissa haetaan vastausta kysymykseen, miksi toimintaan on lähdetty. Itse arvioinnin pohjalta voidaan tuottaa kehittämissuhteita, joiden avulla toimintaa tarvittaessa muokataan, korjataan ja seurataan halutun muutoksen suuntaan. Itse arviointi koostuu omista mahdollisuuksista, uhista, vahvuuksista ja heikkouksista. Samanaikaisesti itse arvioinnissa katsahdetaan tulevaisuuteen siltä kannalta, mihin asioihin halutaan vaikuttaa tulevaisuudessa. (Itse arvioinnin paikannuksia 2001).

Tämän työn myötä olen kasvanut sekä ihmisenä, että ammattilaisena. Tämä on ollut yhtä paljon seikkailua kuin oppimistakin. Tämä opinnäytetyö on opettanut paljon sekä itsestä, että muista ihmisistä. Se on myös antanut lukemattomia eväitä tulevaisuuteen. Aloittaessani tätä jännittävää polkua, olin aika epävarma omista taidoistani. Tämä on ollut uskomaton kokemus, joka on tuonut minussa esille näkymättömiä vahvuuksia. En koskaan kuvitellut ohjaavani niin pieniä lapsia, puhumattakaan onnistumisesta. Kaikkein eniten tämä opinnäytetyö on opettanut minulle itseensä uskonnista ja uskallusta heittäytyä uusille alueille. Se on myös opettanut kärsivällisyyttä ja sietokykyä.

Tämä koko prosessi on ollut yhtä itsensä kanssa keskustelemista. Jouduin monta kertaa palaamaan peilin eteen ja sanomaan itselleni, että kyllä minä pystyn tähän. Oma peilikuva myös toimi kanssakulkijana. Välillä tuokioita suunniteltaessa ja vetäessä niitä toivoin, että minulla olisi ollut pari. Siinä olisi ollut omat puolensa. Toisaalta pohdin, olisinko silloin oppinut näin paljon. Kuten Vilka ja Airaksinen kirjoittavat toiminnallisen opinnäytetyön oppaassa olen mielestäni saavuttanut opinnäytetyön yleisiä tavoitteita.

Opinnäytetyön raporttia kirjoittaessani pyrin käyttämään selkeää ja helppolukuista kieltä. Myös tekstissä on pyritty johdonmukaisuuteen. Alusta lähtien olen tavoitellut sitä, että tämä opinnäytetyö on juuri minun näköiseni. Etsiessäni opinnäytetyön teoreettista puolta huomasin, että maahanmuuttajataustaisia lapsia ja erityisesti somalialaisia on tutkittu paljon ja

heistä on kirjallisuutta, mutta ei juuri lainkaan tällaista, mitä minä tein. Samanaikaisesti on tutkittu varsin vähän somalialaisia lapsia, heidän kulttuuriaan ja kieltään, sekä millä tavalla näitä voidaan tukea.

Reflektio tarkoittaa omista kokemuksista oppimista. Useimmiten reflektio on spontaanista ja tiedostamatonta. Projektin näkökulmasta tämä on prosessin aikana opitun ja kerätyn tiedon pohtimista. Sen avulla pyritään ymmärtämään ja toiminnan valintoja ja seurauksia. Reflektion tavoitteena on syventää ymmärrystä. Reflektioon kuuluu niin oman henkilökohtaisen ymmärtämisen ja oppimisen tarkastelu, kuin kulttuurin arvojen pohdinta. (Reflektio 2009.) Tämän opinnäytetyön kautta opin todella paljon asioita. Opin suunnittelemaan, organisoimaan, pysähtymään, pohtimaan, keskustelemaan itseni ja lasten kanssa ja ohjaamaan. Ymmärsin kuinka tärkeitä oma äidinkieli ja kulttuuri oikeasti ovat. Opin myös arvostamaan niitä, enkä pidä niitä enää itsestään selvinä. Tämän prosessin aikana uskalsin tarttua erilaisiin muuttuviin ja yllättäviin tilanteisiin, olemaan aikuinen ja ottamaan yksin vastuuta lapsiryhmästä. Tämän opinnäytetyön aikana opin kohtaamaan vanhempia ja sen, kuinka oikeasti positiivinen palaute voi vaikuttaa. Samanaikaisesti ymmärsin millaista on kokea onnistunut yhteistyö päiväkodin ja vanhempien kanssa.

Tämän opinnäytetyön aikana opin kuinka tärkeää on suunnitella kaikki tarkasti, mutta samanaikaisesti olla valmis joustamaan. Tämän prosessin aikana hienointa on ollut hyödyntää opittuja asioita ja tehdä niistä oman näköisiä. Opin myös sen, että joskus kannattaa lähteä ihan uusille maille laiduntamaan. Tämä tarkoittaa tässä tilanteessa sitä, että lähtee kokeilemaan jotain ihan vierasta ja uutta. Joskus tämä on ainoa keino oppia parhaiten. Kuten Moniku-hankkeen selvityksestä selviää, somalialaisten lasten määrä varhaiskasvatuksessa on suuri. Tämän vuoksi tällaisia oman äidinkielen ja kulttuurin tuokioita ja toimintoja tarvitaan tulevaisuudessa enemmän.

10.4.1 Yhteistyö päiväkodin ja vanhempien kanssa

Työskentely tämän päiväkodin ja vanhempien kanssa oli todella mutkatonta ja antoisaa. Yhteistyö sujui alusta lähtien parhaimmalla tavalla. Sekä päiväkotitiimi, että vanhemmat olivat todella motivoituneita tähän opinnäytetyön projektiin. Tämä sitten myös heijastui lapsiin. Vanhempia ja kaikkia muitakin osallistujia oli tiedotettu etukäteen. Päiväkotitiimi huolehti aina hienosti tilasta ja siitä, että lapset olivat valmiita tuokioihin. Päiväkodilta sain kaiken tarvitsemani, oli se sitten neuvoa ja informaatiota tai tilaan liittyen. Tässä päiväkodissa on aiemminkin tehty toiminnallisia opinnäytetöitä. Tästä johtuen heillä oli kokemusta ja tämä huomattavasti myös helpotti opinnäytetyötäni. Ottaessani yhteyttä päiväkoti otti innokkaasti ideaani vastaan. Jokaisella kerralla sain rauhassa valmistella tuokiota.

Onnistuneella yhteistyöllä on ollut todella suuri merkitys koko opinnäytetyön kannalta. Tähän vaikutti se, että meillä oli tasavertainen suhde. Kävimme luottamukseen perustuvaa dialogia. Tuokioiden edetessä huomasin sen, että tälle päiväkodille tämä projekti oli yhtä tärkeä kuin minullekin. He halusivat tietää tuokioiden kautta nousseista aiheista.

Esimerkki: Millainen oli lasten somalian kielen taso. Tämän asian tiedostaminen auttaisi opettajaa suunnittelemaan mm. suomi toisena kielenä tuntia. Tämän kautta hän ymmärtäisi ja voisi huomioida lasten tarpeita.

Vanhempien kanssa kohtasin lähes jokaisen tuokion jälkeen, koska tuokiomme ajoittuvat ilta-päiville. Monet vanhemmat tulivat keskustelemaan ja kiittämään tuokioista. Monien vanhempien mukaan lapset puhuivat paljon kotona tuokioistamme ja myös leikkivät samoja leikkejä kotonakin. Välillä jotkut vanhemmat hakivat lapsia hieman aiemmin ja tällöin lapsi ei halunnut lähteä kesken tuokion. Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö on huomattavasti rikastuttanut opinnäytetyötäni. Sain heiltä korvaamatonta palautetta ja on ollut mielenkiintoista kuulla ja keskustella heidän kanssa somiallaisesta kulttuurista. Uskon, että juuri näiden vanhempien kautta olen oppinut arvostamaan omaa äidinkieltä ja kulttuuria.

Vanhemmilta sain vinkkejä, mistä minun kannattaa etsiä tietoa liittyen somiallaiseen kulttuuriin ja kieleen. Tällainen toisen neuvominen tai auttaminen on yksi somialaisen kulttuurin piirre. Myös se tunne, että ollaan vahvasti yksi iso perhe, oli läsnä tehdessä yhteistyötä näiden vanhempien kanssa. Somalian kulttuuri ja kieli olivat niitä avaintekijöitä, jotka tekivät yhteistyöstä hedelmällisen ja opinnäytetyöstä monipuolisen.

11 JOHTOPÄÄTÖKSET

Olin alusta lähtien asettanut opinnäytetyölle korkeat tavoitteet, erityisesti ottaessa huomioon sen, että tein kaiken yksin. Samanaikaisesti onnistumisen kokemus on ollut valtava, näin jälkeensä. Tuokioissa kaikki viihtyivät, vaikka aina ei mennyt ihan niin kuin olin suunnitellut. Suunnitelmavaiheessa tämä kaikki oli minulle vain opinnäytetyö, mutta kaikki muuttui toisen toimintatuokio kerran jälkeen. Siitä tuli minulle enemmän ja halusin siitä kaiken irti. Tämä näkyi sitten sekä moneen kertaan hiotuissa toimintatuokiosuunnitelmissa, että itse toimintatuokioissa. Yksi syy oli se, että minulle valkeni oman äidinkielen ja kulttuurin tärkeys. Sitä ennen olin pitänyt niitä itsestäänselvyytenä. Halusin antaa näille lapsille niin paljon kuin pystyin antamaan kahdeksan toimintatuokio kerran aikana. Kaikkein parasta ja hienointa oli ohjata lapsia omalla äidinkielellä. Tämä oli hieman hämmentävää joillekin lapsille, koska he eivät olleet tottuneet tähän. He olivat tottuneet siihen, että päiväkodissa puhutaan vain suomea. Tämän takia osa lapsista puhui aluksi somalian- ja suomenkieltä rinnakkain tai sekaisin. Kannustin heitä kuitenkin siihen, että tuokioissa puhuisimme vain somalian kieltä. Tämä alkoi sujua kaikilta varsinkin viimeisillä toimintatuokioilla.

Heti alusta lähtien löysimme lasten kanssa yhteisen sävelen. Tämä oli nimeltään somalian kieli ja sen kiehtova kulttuuri. En koskaan kuvitellut, että pelkästään nuo kaksi asiaa voivat yhdistää ihmisiä. Tämän vuoksi olimme alusta lähtien toisillemme kuin vanhat tutut. Sen takia oli outoa, kun aika riensi eikä ollut enää tuokioita. Kaikki toimintatuokiot menivät niin luontevasti, että olisimme voineet minun puolestani tavata vaikka koko vuoden. Lapset olivat lähes joka kerralla täysillä mukana, eikä yleensä tarvinnut pyytää kuka haluaa aloittaa vaan pikemminkin piti arpoa kuka saa aloittaa. Vaikka välillä oli väsymys ja vähän levottomuus mukana toiminnassa, ei se haitannut yhtään.

Kahdessa viimeisissä tuokioissa kaikki lapset puhuivat koko tuokioiden ajan vain somalian kieltä. Se oli palkitsevin kokemus kaikista tuokioista. Keräsin kaikilta lapsilta viimeisellä kerralla palautteen ja kysyessäni yhdeltä lapselta, mikä oli parasta. Hän vastasi tähän heti: somalin kieli. Tuosta vastauksesta oivalsin, että ainakin yksi lapsi oli ymmärtänyt oman äidinkielen ja kulttuurin tärkeyden. Laulut ja leikit jäivät usein elämään ja lapset jatkoivat näitä tuokioiden jälkeenkin. Tuokioista huomasin sen, että lapset rakastivat leikkejä ja lauluja sekä tarinoiden keksimistä. Viitaten Polamoon, leikki on osa lapsuutta. Hänen mukaansa leikki on luontevaa lapsille ja se on heidän maailmansa. (Polamo 2009: 87.) Tämä myös näkyi tuokioissamme. Leikkiessä, laulaessa tai tarinaa keksiessä jokainen lapsi näkyi yksilönä ja oma itsenään.

12 POHDINTA

12.1 Eettinen pohdinta

Tämän opinnäytetyön eettisiä kysymyksiä olivat suostuvatko vanhemmat videointiin? Entä mitä somalialaisuus merkitsee heille? Millä tavalla se näkyi lapsissa?

”Etiikka on läsnä yhtä lailla olemisessa, vuorovaikutuksessa, tekemisessä ja tekemättä jättämisessä” (Arki, Arvot, elämä, etiikka 2009: 10.) Tässä opinnäytetyössä sitouduin noudattamaan salassapitoa ihan niin kuin missä tahansa muualla sosiaalialallakin. Videointia käytin ainoastaan tukemaan omaa työskentelyä ja toimimaan muistitikkuna. Tässä opinnäytetyössä en tule käyttämään minkäänlaisia nimiä tai mistä voisi erottaa yksittäisen henkilön tai paikan. Tärkeää on ollut anonymiteetistä kiinni pitäminen.

Langströmin ja kumppaneiden mukaan lasten ollessa tutkimuksen kohteena täytyy olla vielä tarkempi ja varovaisempi erityiskysymyksien suhteen eettisyyden kannalta. Lapsia tutkittaessa on monia eettisiä ulottuvuuksia, jotka liittyvät lasten kanssa kohtaamiseen. Näitä ovat mm. suostumus, vapaaehtoisuus ja valta. Tutkimuksessa lähdetään siitä liikkeelle, että henkilöillä on tarpeeksi tietoa tästä ja tämän kautta he sitten vapaaehtoisesti suostuvat tähän. Tämän suostumuksen kautta henkilöille turvataan autonomian, ihmisarvon ja yksityisyyden kunnioittamista sekä oikeutta kieltäytyä osallistumasta missä tutkimuksen vaiheessa tahansa. (Lagström, Pösö, Rutanen & Vehkalahti 2010: 95.)

Kysymys kuuluu keneltä pitäisi kysyä tutkimuslupa, kun kyseessä on lapsi? Yleensä on katsottu, että lapsi joko ei voi ymmärtää mistä on kyse, tai suojelun vuoksi hän ei saisi ottaa asiaan kantaa. Tämän vuoksi nähdään, että se on vanhemman tai muun lasta edustavan aikuisen ratkaistavissa. Samanaikaisesti lapsilta itse täytyy saada suostumus läsnäoloon ja kysymysten esittämiseen. Heitä ei voi pakottaa osallistumaan, jos he eivät sitä halua tai eivät pidä siitä, että vieras aikuinen saa tietoa heidän tekemisistään. Kuitenkin heiltä voi kysyä suostumusta samalla tavalla kuin aikuisilta tai vanhemmilta lapsilta. (Lagström ym 2010: 95.)

Aiemmin mainittu täydellinen vapaaehtoisuus, ei ole aina tutkimuksesta riippuen mahdollista. Tutkijan on tasapainoitettava toteuttamiskelpoista ja eettisesti kestävien ratkaisujen välillä. Harriet Strandellin mukaan eettisyyttä tarkastellessa on syytä pysähtyä ja pohtia keskeisessä roolissa olevia asioita ja näkökulmia. Näitä ovat yksityisyys, luottamuksellisuus ja tutkijan rooli. Missä menee näiden rajat? Tärkeintä luottamuksen saavuttamisen kannalta on tutkijan puuttumattomuus. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkimuksen aikana tutkija voi joutua tilanteisiin, jossa täytyy pohtia puuttuako vai ei. Tällainen tilanne voi mm. olla lasten välinen kina tai ääritapauksessa kiusaamistilanne. Tällöin tutkija joutuu tasapainoilemaan monen luotta-

muksen ja eettisen periaatteen välillä. Näitä ovat lapset, kasvattajat, tutkimus ja itseään kohtaan. (Strandell 2010: 101.)

Tutkijan roolin olisi tärkeää Strandellin mukaan olla matalakynnyksinen. Tällaisessa tutkijanroolissa tulisi minimoida aikuisen ja tutkijan ja lasten välisiä eroja tekeytymällä mahdollisimman lapsen kaltaiseksi, sulautumalla lasten joukkoon ja samaistumalla heihin. Samanaikaisesti ei voida välttää tai sivuuttaa lasten ja aikuisten välisiä valtasuhteita ja sitä, että tutkijalla on eettinen vastuu ottaa valtasuhde huomioon. (Strandell 2010: 102.)

Tässä opinnäytetyössä eettisyys oli läsnä koko toiminnan ajan. Oli kyse sitten tuokioista, suunnittelusta tai raportin kirjoittamisesta. Vaikka tämä opinnäytetyö ei ihan ollut tutkimus, kuitenkin eettisyys ja säännökset koskivat samalla tavalla. Ensimmäisen kerran kohtasin eettisyyden suunniteltaessa tätä opinnäytetyötä. Alustavan suunnitelman jälkeen, hain kaupungilta lupaa tehdä tätä opinnäytetyötä. Millä tavalla lähestyn vanhempia, päiväkotia ja lapsia? Suostuvatko vanhemmat siihen, että heidän lapsensa osallistuvat tuokioihin? Entä haluavatko lapset osallistua siihen? Toinen mikä mietitytti, pitkään oli videointi. Suurin osa vanhemmista suostui tähän, mutta kunnioitin myös heitä jotka eivät halunneet lapsiaan kuvattavan. Raporttia kirjoittaessani kiinnitin huomiota anonymiteettiin ja siihen, ettei ketään voida tunnistaa sen perusteella.

Kuten Lagström ja kumppanit kertovat teoksessaan lasten ja nuorten tutkimuksen etiikassa, tätä opinnäytetyötä tehdessäni huomasin monia samoja asioita. Esimerkiksi etiikka on se mikä ohjaa mm. sosiaalialaa ja erityisesti tehdessä työtä lasten tai nuorten kanssa. Siinä joutuu pohtimaan monia eettisiä kysymyksiä.

12.2 Oman äidinkielen ja kulttuurin tärkeys

Suomen laissa on määritelty se, että jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus kehittää ja ylläpitää omaa äidinkieltään. Täten äidinkieli on jokaisen perusoikeus. (Perustuslaki 17). Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa taas mainitaan se, että ”perusopetuksen on tuettava jokaisen oppilaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä sekä äidinkielen kehitystä”. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004: 36.)

Viitaten Sirkku Latomaan toimittamaan oppaassa olevaan, Terhikki Mäkelän kirjoittamaan artikkeliin, minkälainen merkitys äidinkielellä on yksilön ja yhteiskunnan näkökulmasta. Hänen mukaansa se on yksilöllinen oikeus, mutta samanaikaisesti myös yksilön ja yhteiskunnan yhteinen voimavara. Mäkelä korostaa tässä äidinkielen tärkeyttä, erityisesti sosiaalisen ja kasvatuksellisen tehtävän näkökulmasta. Äidinkieli mahdollistaa Mäkelän mukaan lasten ja vanhempien väliseen kommunikaatioon. Ilman yhteistä kieltä tai, jos vanhemmat ja lapset eivät

ymmärrä toisiaan, seuraukset voivat usein olla pitkäaikaisia ja moninaisia. (Latomaa 2007: 15.)

Mäkelän mukaan vahva äidinkieli on sekä mahdollistaja juurille paluuseen, että oiva kotoutumisen tuki uuteen kotimaahan. Integraatio eli kotoutuminen tarkoittaa, että yksilö sopeutuu uuteen kotimaahansa säilyttäen oman kulttuuritaustansa ja äidinkieltänsä. Mäkelän mukaan oman äidinkielen tukeminen edistää ajattelun kehittymistä, oppimisvalmiuksia ja parantaa myöhemmin koulumenestystä. Mäkelä näkee kaikki kielet voimavarana. Oli kyse sitten vähemmistö- tai enemmistökielestä. Hänen mukaansa jokainen äidinkieli on arvokas ja säilyttämisen arvoinen. Jotta kieliä voidaan tukea, ne tarvitsevat kasvualustakseen myönteisen, äidinkieliä arvostavan ilmapiirin. Sen lisäksi Mäkelän mukaan siihen tarvitaan konkreettisia keinoja ja toimivia toimintaohjelmia. Hänen mukaansa tärkeää on tarttua haasteisiin nyt, koska äidinkieli ei voi odottaa! (Latomaa 2007: 15.)

Äidinkieli on se kieli, minkä lapsi oppii ensimmäisenä ja pystyy sillä ilmaisemaan itseään sekä tunteitaan. (Khezri, 2008: 2). Ensimmäisen tuokion jälkeen ymmärsin kuinka tärkeä ja korvaamaton oma äidinkieli ja kulttuuri ovat. Ne ovat rikkauksia, jotka tekevät lapsista yksilöllisiä. Oma äidinkieli ja kulttuuri ovat tiennäyttäjiä. Ne antavat lapsille historian ja juuret, johon palata. Oman äidinkielen ja kulttuurin kautta lapset kokevat kuuluvansa johonkin. Niiden avulla pääsee tutustumaan lapsen ihmeelliseen maailmaan. Oman äidinkielen ja kulttuurin kautta lapsi ilmaisee itseään ja on vuorovaikutuksessa toisten lasten kanssa. Myös myöhemmin tukiverkosto syntyy ja muodostuu niiden avulla. Näitä kahta asiaa on vaikeaa selittää sanoin, mutta niitä ei pysty korvaamaan millään.

Oma äidinkieli ja kulttuuri ovat toisilleen niin kuin kattila ja kansi. Ne ovat sidoksissa toisiinsa ja vaikuttavat toinen toisiinsa. Näiden molempien tärkeys nousi esiin tuokioissa ja ne kulkivat rinnalla. Tuokioiden aikana ja niiden jälkeenkin lapsista huomasin, että he olivat onnellisia. Heille oli tärkeää kuulua joukkoon, joka koostui yhteisestä kielestä ja kulttuurista. Lapset myös kertoivat muille lapsille, että heillä on tänään se oman äidinkielen tuokio. Tuokioissa yllättävintä oli se, että lapset halusivat puhua juuri somalian kieltä, vaikka kaikki ei osannut kaikkea somalian kielellä. Ennen tätä opinnäytetyötä pidin näitä kahta asiaa itsestänselvyytenä, mutta sitä ne eivät ole.

Oma äidinkieli ja kulttuuri myös kertovat paljon lapsesta ja hänen perheestä. Joillekin se on todella tärkeää ja niistä halutaan pitää kiinni, kun taas toisille ei niin tärkeä. Tämä sitten näkyy siinä miten lapset käyttävät äidinkieltään vai käyttävätkö he kenties kahta kieltä rinnakkain. Tuokioissa tämä korostui todella paljon. Esimerkiksi toiset lapset hallitsivat hyvin somalian kieltä, kun taas toiset käyttivät suomea apuna. Tuokioiden aikana huomasin, että kotona

kerrotaan paljon somalialaisesta kulttuurista. Lapset tiesivät joitakin perinteisiä somalialaisia tarinoita, joita kerrotaan suullisesti.

12.3 Lasten kulttuurin kehittyminen

Toimintatuokioiden myötä lasten kulttuurituntemus kehittyi valtavasti. Tämän huomasivat myös vanhemmat. Kaikki tuokit liittyivät jollakin tavalla somalialaiseen kulttuuriin. Esimerkiksi perinteistä somalialaisessa kulttuurissa on se, että sadut ja tarinat kulkevat sukupolvelta toiselle suullisin perintein. Tämä perinne on säilynyt tähän päivään asti ja vieläkin tarinat kerrotaan mielellään suullisin perintein. Toimintatuokioiden aikana tutustuimme somalialaiseen kulttuuriin lauluin ja leikein. Samanaikaisesti se oli antoisaa ja lapset oppivat uutta somalialaisesta kulttuurista.

Aloimme tutustua somalialaiseen kulttuuriin jokakertaisella jalkalorulla. Lasten kulttuurin tuntemuksen kehittyminen näkyi siinä, että monet lapset leikkivät kotona samoja leikkejä mitä olimme leikkineet tuokiossa. Lasten kulttuurin kehittymisen ero näkyy selvästi videoissa. Ensimmäisessä, toisessa ja kolmannessa tuokioissa osa lapsista ei tiedä tai ymmärrä paljonkaan somalialaisesta kulttuurista. Viimeisellä kerralla nämä samat lapset kertovat somalialaisen tarinan vuoronperään. Tämä saattaa vaikuttaa todella pieneltä muutokselta, mutta se on suuri, erityisesti näin lyhyessä ajassa.

12.4 Lopuksi

Tätä opinnäytetyötä voisi hyödyttää monella eri tavalla. Tästä voisi ottaa paljon ideoita ja lähes kuka tahansa samankielinen kasvattaja voisi pitää samanlaisia tuokioita. Tätä opinnäytetyötä voisi myös kehittää ja muokata eteenpäin. Tämän laajuutta rajasi aika, mutta tätä voisi viedä eteenpäin. Tämä kyseinen opinnäytetyö voisi toimia oivana työmenetelmänä kun tuetaan maahanmuuttajataustaisen lapsen omaa äidinkieltä ja kulttuuria. Tämän opinnäytetyön kautta on tullut ilmi se, että lapset rakastavat kaikkea toiminnallista. Tämän vuoksi tämä opinnäytetyö voisi toimia välineenä kaikkien lasten kasvattamisessa suvaitsevaisuuteen ja erilaisuuden hyväksymiseen. Tämän kautta sekä lapset, että aikuiset voisivat oppia erilaisista kulttuureista.

Tätä opinnäytetyötä voisi hyödyttää niin, että se toimisi maahanmuuttajataustaisten lasten identiteetin tukijana. Tämän kautta lapset saisivat onnistumisen kokemuksia. Samanaikaisesti tämä voisi toimia ryhmähengen kasvattajana. Erityisesti tätä voisi hyödyntää pienryhmätoiminnassa. Tämän opinnäytetyön kautta nousi esille pienryhmätyöskentelyn tärkeys. Pienryhmän

avulla pystyttäisiin huomioimaan kaikkia lapsia yksilöllisesti ja oppii aidosti tuntemaan heitä. Tällaisen pienryhmätyöskentelyn avulla annettaisiin oikeasti jokaiselle lapselle aikaa ja kuunneltaisiin heitä. Somalialaisia lapsia ja heidän äidinkieltään sekä kulttuuria on tutkittu varsin vähän. Tämän vuoksi tätä opinnäytetyötä voisi hyödyntää tutkimuksellisesta näkökulmasta.

Tätä toiminnallista opinnäytetyötä voi parhaiten hyödyntää ottamalla huomioon päiväkodin, kodin ja lasten toiveet. Mitä he oikeasti tarvitsevat? Ottamalla heihin suoraan kontaktia ja lähteä oikeasti tekemään yhdessä heidän kanssa alusta lahtien. Tällä tavalla saataisiin parhaimmat hyödyt. Samanaikaisesti tällainen aina vaatii aikaa, resursseja ja paneutumista unohtamatta aitoa kiinnostusta tällaisen työn tekemiseen. Myös se mikä on tärkeää, huomioida on erilaisten osaamisten hyödyntäminen. Tämä tarkoittaa sitä, että olemme kaikki yksilöllisiä ja tämän pitäisi myös näkyä mm. tällaisissa toiminnallisissa tuokioissa. Tätä opinnäytetyötä rupesin työstämään hyvissä ajoin, jotta ei tulisi kiire. Koko opinnäytetyön tekemiseen meni vuosi.

Välillä tekemiseen tuli taukoja muiden kiireiden takia, mutta niihinkin olin varautunut. Tämä sitten mahdollisti sen, että sain suunnitella rauhassa ja tämä näkyi sitten mm. tuokioissa. Tämän opinnäytetyön kautta olen oppinut valtavasti erityisesti reflektoinnista. Kuten olen aiemminkin maininnut, opinnäytetyöni merkitys muuttui matkan varrella. Jo opintojeni alussa tiesin, että haluan tehdä opinnäytetyöni monikulttuurisuudesta erityisesti omasta kulttuurista eli somalialaisesta. Tämän pohjalta lähdin sitten pikkuhiljaa työstämään ja opintojen edetessä aihekin alkoi selkiytyä.

Tämä opinnäytetyön kautta ymmärsin miten korvaamaton ja tärkeitä asioita ovat äidinkieli ja kulttuuri. Nyt varsinkin se on ajankohtaisempaa kuin koskaan aiemmin. Ne ovat jokaisen perusoikeuksia ja ne tarvitsevat tukea ja eteenpäin viemistä. Tämän vuoksi tällaisia oman äidinkielen ja kulttuurin tuokioita tarvittaisiin enemmän varhaiskasvatukseen. Tämä opinnäytetyö opetti minulle ja toivottavasti tuokioihin osallistuneille lapsille kuinka tärkeää oma äidinkieli ja kulttuuri ovat. Pidin itse aiemmin niitä itsestänselvyytenä. Luulin, että jos osaa puhua omaa äidinkieltä jollakin tavalla se riittää. Ajatukseni ovat kuitenkin muuttuneet tämän projektin myötä. Tietenkin se, että osaa puhua omaa äidinkieltä on aina plussaa, mutta se ei yksinään riitä.

Tämän opinnäytetyön kautta perehdyin syvälle somalialaiseen kulttuuriin. Opin itsekin monia uusia asioita sitä kautta. En aiemmin pysähtynyt miettimään tarkemmin somalialaista kulttuuria ja kuinka rikas kieli sillä on. Nyt pysähdyn ja myös keskustelen siitä. Esimerkiksi ihmettelin pitkään ja ihmettelen vieläkin miten tarinat ja viestit kulkevat sukupolvelta toiselle suullisin perintein. Vaikka maailma on kehittynyt ja teknologia sitä myöten, tuo perinne ei ole hävinnyt mihinkään somalialaisesta kulttuurista. Pikemminkin se on vahvistunut ja se on hienoa,

että somalialaiset ihmiset ovat ylpeitä siitä. Suunniteltaessa tätä opinnäytetyötä, en odottanut itse oppivani niin paljon somalialaisesta kulttuurista.

Tämän opinnäytetyön myötä olen saanut valtavasti lisää ohjauskokemusta, erityisesti omalla äidinkielellä ohjaaminen. Olen myös saanut runsaasti varmuutta ja otetta toimia lasten kanssa.

Olen huomannut, että maahanmuuttajataustaisia lapsia ja heidän kulttuuria sekä kieltä on tutkittu paljon. Erityisesti somalialaisia lapsia, koska he ovat suurin kieliryhmä suomen- ja ruotsinkielisten lasten jälkeen. Myös heidän identiteetistä on kirjoitettu paljon, mutta nyt tarvitaan sitten puheiden toteuttamista eli konkreettisia tekoja. Miten saataisiin kirjallisuuden opit kentälle ja, että niistä oikeasti tulisi osa arkea. Tähän aiheeseen palataan jatkuvasti, muttei tarvitsisi keksiä pyörää uudelleen. Yksi näkökulma olisi se, että monikulttuurisuudella olisi enemmän tilaa jo koulutuksessa. Kuten mainitsin jo aiemmin, mm. tätä opinnäytetyötä voisi hyödyttää monella eri tavalla. Tähän tarvitaan vain oikeita ihmisiä, jotka vievät asiat eteenpäin.

LÄHTEET

- Alijoki, E. 1998. Pesästä pieni ponnistaa. Lasten varhaisten vuorovaikutustaitojen tukeminen. Helsinki: Kirjayhtymä Oy
- Arki, Arvot, elämä, etiikka. 2009. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Viitattu 22.10.2011.
http://www.talentia.isintexas.com/edocs/julkaisut/eettinen_opas/eettinenopas.pdf
- Arnberg, L. 1989. Tavoitteena kaksikielisyys. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Christensen, N. Irmgard, L. 1989. Leikki ja varhaiskasvatus. Berlin.
- Eurydice. 2009. Viitattu.20.2.2012
Integrating immigrant children into schools in Europe.
http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/101EN.pdf
- Hassinen, S. 2002. Simutaaninen kaksikielisyys. Oulun yliopisto. Viitattu.21.2.2012.
<http://herkules oulu.fi/isbn951426648X/html/>
- Heiskanen, T. Hiisijärvi, S. Toiminnalliset menetelmät. Viitattu 31.1.2012.
<http://www.ela.fi/akatemia/toiminnalliset.php>
- Homma hanskassa! Päiväkodin monimuotoisuus rikkautena. 2009: Helsingin kaupungin sosiaalivirasto: Kopioniini
- Ikäläinen, S. Martiskainen, T. Törrönen, M. 2003. Mangopuun juurelta kuusen katveeseen: asiakkaana maahanmuuttajaperhe. Vantaa: Dark Oy.
- Itse arvioinnin paikannuksia. 2001. Viitattu 22.2.2012.
http://groups.stakes.fi/NR/rdonlyres/C56D9D41-A007-47BE-85F3-DB10407BB260/0/Finsoclehti2_2001.pdf
- Jauhiainen, R. Himberg, L.2003. Suhteita, minä, me ja muut. Porvoo: Wsoy
- Jauhola, H. Bisi, A. Järvi, I. Rusama, P.2007. Monikulttuurinen varhaiskasvatus. Helsinki:Paintek
- Khezri, S. 2008. Viitattu 22.2.2012. http://www.enorssi.fi/opetus/erilaisen-oppijantuki/EOT_SamranKhezri_Ruissalo_s2008.pdf
- Kurola, A. Sutinen, T. Tiainen, A. Monikulttuurisuus rikkautena. Viitattu 10.1.2012.
<http://sokl.joensuu.fi/verkkojulkaisut/esiopetus/Haka.htm>
- Laki lasten päivähoidosta. Säädöskokoelma nro 36/1977 1:2 a §
- Latomaa, S. (Toim) 2007. Oma kieli kullaan kallis. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Litteroitu haastattelu.2011.
- Leiwo, M. 1989. Lapsen kielen kehitys. Helsinki:Yliopistopaino.
- Marttinen, K. Tuomarila, I.1997. MIKÄ MIKÄ MAAN LAPSET:Monikulttuurisessa päiväkodissa. Helsinki:Oy Edita Ab.
- Mattila, H.1998. Pro-gradu tutkielma. "Somali, se on mun oma kieli". Helsinki:Helsingin kaupungin opetusvirasto.

Metsämuuronen, J. 1998. Moniammatillisuus tulevaisuuden haasteena. Viitattu 21.2.2012.
<http://www.methelp.com/pdf/shpvt98.pdf>

Ok-opintokeskus. Viitattu 22.2.2012. <http://ok-opintokeskus.fi/node/120>

Paavola, H.2007. Monikulttuurisuuskasvatus päiväkodin monikulttuurisessa esiopetusryhmässä. Yliopistopaino. Viitattu 21.2.2012.
<http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/6108/monikult.pdf?sequence=1>

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Viitattu 22.2.2012.
http://www.02.ooph.fi/ops/perusopetus/pops_web.pdf

Perustuslaki. Säädöskokoelma nro 17 §

Polamo, K.2009. 100 ja 1 kysymystä päivähoitosta. Helsinki:Picaset Oy.

Purontaka, A. Maahanmuuttajataustaisten lasten identiteetin tukeminen esiopetuksessa. 2009. Viitattu 23.2.2012.
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/17751/jamk_1237554112_9.pdf?sequence=2

Reflektio. Kajaanin ammattikorkeakoulu. 2009. Viitattu 22.2.2012.
<http://www.kajak.fi/?deptid=14774>

Reime, H. Viikon kieli: Somali. Yle, 2007. Viitattu 31.1.2012.
<http://www.lausti.com/articles/languages/somali.html>

Remsu, N.2006. Tuhat ja yksi kieltä pääkaupunkiseudun varhaiskasvatuksessa. SOC-CA:Yliopistopaino.

Ryhmän ohjaaminen. Viitattu 22.2.2012.
http://www.pirkanmaansininauha.fi/esitteet/RYHMAN_OHJAAMINEN.pdf

Seppänen- Järvelä, R. 2004. Prosessiarviointi kehittämissuunnitelmassa opas käytäntöihin. Viitattu 22.2.2012. http://groups.stakes.fi/NR/rdonlyres/2C41CB87-6134-4C94-8D1B-46CD906C3B33/0/Arviointiraportteja4_04.pdf

Serkkola, A.1992. Somalia, taival suvun ja valtion varjossa. Helsinki:Valtion painatuskeskus

Tiilikainen, M.2003. Arjen Islam. Vantaa:Dark Oy.

Torniainen, T. "Leikin tulisi olla esiopetuksen tärkein juttu". 2004. Viitattu 23.2.2012.
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18189/G0000575.pdf?sequence=1>

Velho, A.2001. Tasanko, joki ja kaupunki- kolme elämäntapaa Koor-2-2001.

Velho, A. 2001. Viitattu 22.2.2012. http://www.koor.fi/documents/Koor-pdf/tasanko_joki_kaupunki.pdf

Vihelä, A.2007. Turvapaikanhakijan tie tietoyhteiskuntaan. Tampere: Cityoffset Oy.

Vilkkä, H. Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vilkkö-Riihelä, A.2006. Psykye-psykologian käsikirja. Helsinki: Wsoy

Yusuf Omer Abdi.1992. Somalina Suomessa. Helsinki: Sosiaali - ja terveysministeriö, Pakolais-toimisto.

Taulukot

Taulukko 1: Toiminnan kuvaus	26
Taulukko 2: Tavoitteet.....	30

LIITTEET

Liite 1. Lupa- ja suostumushakemus vanhemmille.....	48
Liite 2. Haastattelukysymykset.....	49
Liite 3. Lasten Palaute.....	50

Liite 1. Lupa- ja suostumushakemus vanhemmille

lupa kysely vanhemmille

HYVÄT VANHEMMAT,

Opiskelen sosionomiksi Tikkurilan Laurean ammattikorkeakoulussa.

Teen opinnäytetyöni somalialaisten lasten oman kielen ja kulttuurin tukeminen toiminnallisin menetelmin. Opinnäytetyöni on toiminnallinen.

Tarvitsen teidän lupaanne, voiko lapsenne osallistua opinnäytetyöni toimintatuokioihin, sekä luvan tuokioiden videoimisen käyttöön opinnäytetyössäni. Opinnäytetyöt ovat julkisia ja niitä säilytetään

Tikkurilan Laurean kirjastossa, mutta videointia käytän ainoastaan arvioinnin välineenä, jonka jälkeen tuhoan materiaalin.

Jos teillä on kysyttävää, olkaa hyvä ja ottakaa minuun yhteyttä.

Ystävällisin terveisin Amina Mohamed

Amina.Mohamed@laurea.fi

Palautus 29.8.2011 mennessä

Lapseni...

saa osallistua tuokioihin _____ ei saa osallistua tuokioihin _____

lastani saa videoida _____

lastani ei saa videoida _____

...2011...

päiväys allekirjoitus ja nimenselvennys

Liite 2. Haastattelukysymykset

Mitä mieltä olit kuullessasi tuokioista?

Entä mitä mieltä lapsesi oli?

Mitä oma äidinkieli ja kulttuuri merkitsevät teille?

Miksi se on tärkeää?

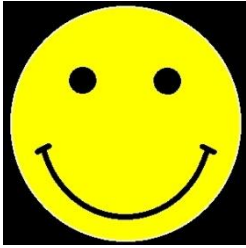
Miten oma äidinkieli ja kulttuuri näkyvät arjessa?

Kenen vastuulla ovat näiden kahden asian opettaminen?

Millä tavalla päiväkoti voisi tukea lasten omaa äidinkieltä ja kulttuuria?

Mikä olisi toiveesi tulevaisuuden suhteen?

Liite 3. Lasten Palaute

Maxad ugu jeclayd?

Maxadan jecleyn?

Maxad kale oo ad rajeyn lahayd?